

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

Dopady exekuce na dlužníky

Bakalářská práce

Autor: Mgr. Hedvika Stuchlíková

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Štěch, Ph.D.

Nymburk 2016

Zadání bakalářské práce

Autor:	Mgr. Hedvika Stuchlíková
Studium:	U13123
Studijní program:	B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce
Název bakalářské práce:	Dopady exekuce na dlužníky
Název bakalářské práce AJ:	Impact of distraint on the debtors

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je popsat různé aspekty exekuce a zmapovat její dopady na dlužníky. Teoretická část se zaměří na sociální, ekonomické, psychologické a zdravotní dopady. Bude analyzován také právní rámec dané problematiky. Zvolené metody a techniky: Ve výzkumné části budou použity kvalitativní rozhovory s dlužníky.

Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, v platném znění. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění. SMRČKA, L. Rodinné finance. Ekonomická krize a krach optimismu. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 538 s. ISBN 978-80-7400-199-4

Garantující pracoviště:	Katedra sociální práce a sociální politiky, Ústav sociální práce
Vedoucí práce:	PhDr. Ondřej Štěch, Ph.D.
Oponent:	JUDr. Olga Sovová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	4.12.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce PhDr. Ondřeje Štěcha, Ph.D. a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Nymburce 10. 3. 2016

Mgr. Hedvika Stuchlíková

.....

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala PhDr. Ondřeji Štěchovi, Ph.D. za nadhled a cenné rady při vedení mé bakalářské práce a svým kolegům, přátelům a rodině za morální podporu.

Abstrakt

STUHLÍKOVÁ, Hedvika. *Dopady exekuce na dlužníky*. Nymburk, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Štěch, Ph.D.

Tato práce se zabývá tématem exekuce a dopady, jaké má nařízení a provedení exekuce na život dlužníků. V teoretické části je přiblížena problematika zadlužování, jeho motivace a rizika včetně charakteristiky aktérů (dlužníků a věřitelů, zejména nebankovního sektoru). Dále se práce věnuje mechanismu vymáhání pohledávek od mimosoudního k soudnímu a analyzuje právní úpravu exekuce, její průběh a způsoby provedení. Jsou popsány také dopady nuceného vymáhání na různé sféry života povinného, např. bydlení, zdraví, rodinu či majetek. Závěr teoretické části rozebírá možnosti řešení exekuce. Pro výzkumné šetření je použita technika polostrukturovaného rozhovoru. Data získaná výzkumným šetřením jsou analyzována a interpretována. Závěr shrnuje celou bakalářskou práci a přichází s náměty systémových změn v oblasti exekuce.

Klíčová slova: zadlužení, exekuce, vymáhání pohledávek, právní úprava

Abstract

STUHLÍKOVÁ, Hedvika. *Dopady exekuce na dlužníky*. Nymburk, 2016. Bachelor Degree Thesis. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Leader of the Bachelor Degree Thesis: PhDr. Ondřej Štěch, Ph.D.

This work deals with the topic of distraint and its aim is to describe the consequences of announcement and implementation of a distraint for debtors' lives. The theoretical part focuses on the issue of indebtedness, the motivations behind it and risks involved, including the characteristics of interested parties (debtors and creditors, especially non-banking financial institutions). The work further deals with the mechanism of an enforcement of a claim, both extrajudicial and judicial and analyzes the legislation of distraint, its procedure and ways of implementation. There are also described the effects of a compulsory collection on various aspects of the mandatory's life (eg. housing, health, family or property). The conclusion of the theoretical part offers/suggests possible solutions of distraint. For the research survey, semi-structured interview technique has been used. The data obtained by the research survey have been analyzed and interpreted. The conclusion summarizes the whole bachelor thesis and comes up with suggestions for systemic changes in the field of distraint.

Keywords: debt, distraint, enforcement of claims, legislation

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	8
ÚVOD	9
1 ZADLUŽOVÁNÍ	12
1.1 MOTIVACE ZADLUŽOVÁNÍ	12
1.2 PŘEDLUŽENÍ	13
1.3 SUBJEKTY ZADLUŽOVÁNÍ	13
1.3.1. Věřitelé.....	13
1.3.2 Dlužníci.....	15
1.4 DŮSLEDKY A RIZIKA ZADLUŽOVÁNÍ	15
2 VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK.....	17
2.1 MIMOSOUDNÍ VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK	17
2.2 SOUDNÍ VYMÁHÁNÍ	18
2.2.1 Nalézací řízení	18
2.2.2 Vykonávací řízení	19
3 EXEKUCE	21
3.1. SOUDNÍ EXEKUTOR	22
3.2 PRŮBĚH EXEKUČNÍHO ŘÍZENÍ	22
3.2.1. Způsoby provedení exekuce.....	23
3.2.2 Náklady exekuce	25
4 DOPADY EXEKUCE	27
4.1 SOCIÁLNÍ DOPADY	27
4.2 PSYCHICKÉ DOPADY	28
4.3 ZDRAVOTNÍ DOPADY	29
4.4 EKONOMICKÉ DOPADY	29
4.5 DOPADY NA RODINU	30
4.6 FORMÁLNÍ, PRÁVNÍ DOPADY EXEKUCE	30
5 ŘEŠENÍ EXEKUCE	32
6 METODICKÁ ČÁST	34
6.1 VOLBA VÝZKUMNÉ STRATEGIE.....	34
6.2 FORMULACE VÝZKUMNÉHO CÍLE, VÝZKUMNÝCH OTÁZEK A TAZATELSKÝCH OTÁZEK	35
6.3 TRANSFORMACE DÍLČÍCH VÝZKUMNÝCH OTÁZEK DO TAZATELSKÝCH OTÁZEK	36
6.4 VOLBA VÝZKUMNÉ TECHNIKY	37
6.5 POPIS REALIZACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	37
6.6 POPIS VÝZKUMNÉHO SOUBORU.....	38
6.7 POPIS ANALÝZY DAT.....	39
6.8. ETICKÁ RIZIKA VÝZKUMU A RIZIKA VÝZKUMNÉ STRATEGIE	39
7 POPIS A INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	40
7.1 DÍLČÍ VÝZKUMNÁ OTÁZKA 1 – CO PŘEDCHÁZÍ NAŘÍZENÍ EXEKUCE NA DLUŽNÍKY?	40
7.2 DÍLČÍ VÝZKUMNÁ OTÁZKA 2: JAK SE EXEKUCE PROJEVUJE V ŽIVOTĚ DLUŽNÍKŮ?.....	44
7.3 DÍLČÍ VÝZKUMNÁ OTÁZKA 3: JAK DLUŽNÍCI EXEKUCI ŘEŠÍ?	53
7.4 SHRNUTÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	55
ZÁVĚR.....	57
LITERATURA	59
PŘÍLOHY	66
A SEZNAM TABULEK	66
B POUŽITÁ TERMINOLOGIE.....	67
C PŘEPIS ROZHOVORU S INFORMANTKOU Č. 3.....	69

Seznam zkratek

DVO – dílčí výzkumná otázka

I – informant

V – výzkumník

TO – tazatelská otázka

EŘ – zákon č. 120/2001 Sb. exekuční řád

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád

TZ – zákon č. 49/2009 Sb. trestní zákoník

Úvod

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala téma exekuce a jejích dopadů na dlužníka společně s nastíněním jejího legislativního zakotvení. Hlavním cílem práce je zmapovat, jaké dopady má na dlužníky nařízení a provedení exekuce. Z hlavního cíle byla vytvořena hlavní výzkumná otázka, ta se pak větví do dílčích výzkumných otázek, které usilují o prozkoumání toho, co exekuci předcházelo, jak se aktuálně projevuje její nařízení a provedení v životech dlužníků a jak dlužníci exekuci řeší.

V lednu 2016 zadlužení českých domácností dosahovalo 1,38 bilionu Kč (ČNB ©2003-2016; online) a bylo zahájeno 828 000 exekucí (Báčová 2015; online). V současné době běží celkem 4,5 milionu exekucí s vymáhanou jistinou 302 mld. Kč (Sahula 8. 10. 2015; online), rozhodně se tedy nejedná o marginální jev a je zřejmé, že důsledky zadlužování a exekuce se dotýkají nezanedbatelné část obyvatel. Zadlužení a následná exekuce představují jeden z faktorů přispívajících k sociálnímu vyloučení a mohou vést k různým patologickým jevům, proto se domnívám, že má toto téma v sociální práci své výsostné místo a zaslouží si pozornost nejen sociálních pracovníků.

Exekuce je v posledních letech centrem pozornosti zástupců věřitelů, exekutorů, zákonodárců i iniciativ na podporu dlužníků (které nazval advokát Tomáš Sokol „sociálními hejkaly“ (Šrámek 2015, online)) a předmětem mnoha jejich debat, kde se na miskách vah ocitají práva věřitele na jedné straně a práva dlužníka na straně druhé (to se následně odráží také v legislativě). Svoji práci bych ráda do této debaty přispěla a motivovala k ní také studenty sociální práce, odborníky i širokou veřejnost. Cílem mé práce není obhajovat zadlužování na úkor práv věřitelů, ale poukázat na důsledky vymáhání prostřednictvím exekuce a upozornit na to, že některé důsledky exekuce mohou mít negativní vliv nejen na dlužníka, ale i na celou společnost (např. v případě nelegální práce). V ideálním případě by mohla má bakalářská práce posloužit i preventivnímu účelu v boji proti nezdravému zadlužování, k vytipování problematických momentů v exekuci a podpoře mezioborové spolupráce.

Problematiku exekuci lze nahlížet prostřednictvím různých disciplín – je zakotvena v právu, avšak dotýká se i ekonomiky, statistiky, sociologie, psychologie a v neposlední řadě také sociální práce. Bakalářská práce využívá optiku těchto různých disciplín k tomu, aby byla problematika exekuce zobrazena komplexně, avšak s důrazem na její sociální aspekt.

V teoretické části práce se opírám o dostupnou literaturu včetně studií na dílčí témata, příslušnou legislativu (zejména zákon č. 120/2001 Sb. exekuční řád a 99/1963 Sb. občanský soudní řád) a informace zainteresovaných institucí (Exekutorská komora ČR, Ministerstvo spravedlnosti ČR atd.). Z monografií pracuji např. se závěry Zuzany Hubinkové v knize Psychologie a sociologie ekonomického chování a Karla Riegela v jeho Ekonomické psychologii, kteří se zabývají průnikem ekonomie a psychologie či publikací ekonoma Luboše Smrčky, který zpracovává téma osobních financí. Opírám se také o několik studií o zadlužování.

V první kapitole teoretické části je nastíněna problematika zadlužování včetně vyjasnění pojmů s ním souvisejících, které jsou důležité pro další text; věnuji se také příčinám a důsledkům zadlužování, protože s exekucí bezprostředně souvisí a předchází jí. Druhá kapitola je věnovaná způsobům vymáhání závazku mimo exekuci a před jejím nařízením, kde vysvětlím roli inkasních agentur a věnuji se pojmům nalézací a vymáhací řízení, se kterými potom pracuji v další kapitole. Třetí kapitola se zaměřuje výhradně na exekuci, a to zejména na její právní rámec včetně jednotlivých způsobů provedení exekuce a nákladů exekuce. Čtvrtá kapitola navazuje na kapitolu předchozí a rozebírá dopady exekuce na dlužníka v různých oblastech jeho života, zejména ekonomický, sociální, psychologický atd. Pátá kapitola pak shrnuje přístupy k řešení exekuce a různé strategie, které se promítají do chování dlužníka.

Ve výzkumné části bakalářské práce analyzuji informace získané v rozhovorech s lidmi, kteří mají bezprostřední zkušenost s nařízenou exekucí a mohou tedy tuto zkušenost autenticky zprostředkovat. Pro výzkumné šetření jsem použila kvalitativní strategii, techniku polostrukturovaného rozhovoru, jejichž volbu zdůvodňuji v metodické části. Součástí výzkumné části je také popis a interpretace získaných dat a závěr, kde shrnuji výsledky výzkumného šetření v kontextu celé práce a navrhuji také otázky k další diskuzi.

Téma exekucí jsem si zvolila, protože pracuji se zadluženými lidmi a toto téma mě dlouhodobě zajímá; z mé praxe vyplývá, že exekuce neovlivní lidský život jen v ekonomické rovině, ale i v řadě dalších oblastí, které nejsou na první pohled tak zřejmé. Položila jsem si tedy za cíl dopady exekuce na dlužníka nejen pojmenovat a zmapovat, ale také alespoň symbolicky poukázat na to, že exekuce není jen formální akt práva, ale že také zásadním způsobem vstupuje do lidských životů. Zároveň si uvědomuji, že téma exekuce je mediálně vděčné a médiu často prezentované jako moderní strašák; svojí prací bych ráda přispěla k demytizaci tohoto tématu a představila ho v reálných obrysech. Jak uvádí Luboš Smrčka *„exekuce je sice velice efektivní nástroj k vymáhání práva, ale zároveň představuje pro dlužníka – a je-li fyzickou osobou i pro jeho blízké příbuzné – dramatický, byť zákonný zásah do jeho soukromé sféry“* (Smrčka 2010, s. 468)

1 Zadlužování

První kapitola je věnovaná zadlužování (včetně vysvětlení pojmu předlužení), jeho motivaci a důsledkům; budou v ní popsáni také jednotlivé subjekty. Zařazení této kapitoly považuji za důležité pro osvětlení celé problematiky zadlužování, která se úzce vztahuje k cíli práce – zadlužování je v práci chápáno jako proces, na jehož začátku stojí rozhodnutí k přijetí závazku a na konci pak stojí (může stát) exekuce. Pojmy z této kapitoly budou používány v dalších kapitolách a jsou důležité také pro výzkumné šetření, zejména charakteristika dlužníků a věřitelů (hl. nebankovních subjektů), pojem předlužení a motivace k zadlužování společně s tématem finanční gramotnosti.

1.1 Motivace zadlužování

„Úvěr se stal užitečnou součástí moderního života, prostředkem k uspokojení potřeb a přání.“ uvádí Karel Riegel (2007, s. 95). Podle něj je slovo „dluh“ lidmi vnímáno negativně, zatímco „úvěr“ má spíše neutrální, technické konotace. Hubinková (2008) dodává, že potřeba vlastnit majetek je prastará a provází lidstvo již od jeho začátku. *„Vlastnictví je pevnou součástí osobní identity a spotřeba zboží určitých značek podporuje určitý image.“* (Riegel 2007, s. 90). Tomu odpovídá i potřeba udržení či nastolení sociálního statutu člověka, například nákup spotřebních věcí, jako jedna z motivací k uzavření úvěrové smlouvy, kterou uvádí Právní rozbor k problematice zadlužování sociálně deprivovaných vrstev obyvatelstva (Hrubá, Stejskalová 2006; online).

Studie Vývoj zadluženosti českých domácností (Antoš 2006; online) hovoří o okolnostech, které v posledních letech k zadlužování přispívají - dospívání silných ročníků do věku zakládání rodin, růst příjmů a stabilizace ekonomiky, snižování úrokových sazeb, zjednodušování administrace úvěru, velká konkurence na trhu finančních služeb atd. Zároveň však uvádí, že Česká republika není v trendu zadlužování sama, ale následuje vývoj ze zahraničí, jehož počátek se datuje do 80. let 20. století; masivní růst zadlužování pak začíná koncem devadesátých let (Antoš 2006, online)

K dalšímu faktoru přispívajícímu zadlužování je třeba také zařadit také nízkou finanční gramotnost obyvatelstva a nedostatečnou ochranu spotřebitele. „Na trhu se tedy v současné době pohybují nepoučení (finančně negramotní) spotřebitelé, kteří nejsou právním systémem dostatečně chráněni před predátorskými podnikatelskými praktikami a svými vlastními neuváženými rozhodnutími. Ve chvíli, kdy se tímto způsobem chová významná část společnosti, stává se individuální neschopnost problémem, který destabilizuje sociální systém.“ (Lovriš 2008, s. 2, online)

1.2 Předlužení

Stěžejním pojmem dluhové problematiky je předlužení. Zatímco zadlužení je situace, kdy má dlužník finanční závazek, avšak je schopen ho platit, ve stavu předlužení už svůj závazek plnit schopen není (Balabán a kol., 2011). Charakteristika pojmu předlužení ovšem není jednotná - můžeme jej jinak popsat jako stav, kdy dluhy přesáhnou hodnotu majetku dlužníka (Zadlužení a předlužení 2015; online) či stav, kdy splátky úvěru dosáhnou poloviny částky, která zbyde po zaplacení nezbytných výdajů. (Géblová 2012; online). S předlužením úzce souvisí jeho následky: „Předlužení je nesplnění platebních povinností dlužníka a spěje k jeho ekonomické a psychosociální destabilizaci. (...) O předlužení nehovoříme jen tehdy, kdy po odečtení pevných životních nákladů nestačí již zbylá část pevného měsíčního příjmu na placení splátek, nýbrž přináší s sebou i masivní psychické a sociální důsledky.“ (Formy pomoci předluženým občanům, 2007; online)

Balabán a kol. (2011) vztahuje předlužení zejména k nemajetným jedincům ve zhoršené životní situaci a upozorňuje na fakt, že předlužení je podhoubím pro řadu problémů: ohrožení sociálně-patologickými jevy (závislosti, gamblerství), ohrožení ztrátou bydlení a nelegální prací, hrozba exekuce majetku, závislost na sociálních dávkách, rizikový životní styl a obecně riziko sociálního vyloučení jedince.

1.3 Subjekty zadlužování

1.3.1. Věřitelé

V následujícím textu největší pozornost věnuji poskytovatelům úvěrů a obdobných komerčních produktů, protože ti tvoří největší podíl věřitelů.

Banky - banka vyvíjí svoji činnost na základě bankovní licence a podléhá dozoru České národní banky; bankovní vklady jsou pojištěné. Činnost bank podléhá zákonu 21/1992 Sb. o bankách. Produkty bankovních společností jsou považovány za důvěryhodné, banky také pečlivě prověřují bonitu klienta a věnují větší pozornost zajištění – od toho se odvíjí výše úroku, která je oproti nebankovnímu sektoru všeobecně nižší. (Antoš 2006; online)

Nebankovní sektor - činnost nebankovních společností nepodléhá dozoru ČNB, vklady nejsou pojištěné, společnosti v nebankovním sektoru nemají bankovní licenci ani pravidelnou kontrolu. (Balabán a kol. 2011). Obecně se nebankovní sektor vyznačuje menší transparentností svých produktů, méně pečlivým prověřováním bonity klienta, rychlým poskytováním peněz, často v hotovosti, nepožadováním ručitele. To je kompenzováno vyšším úrokem a sankcemi. (Antoš 2006; online)

Nebankovní sektor je různorodý a zahrnuje různé typy subjektů; nejčastěji se jedná o: nebankovní společnosti poskytující úvěry (včetně podnikajících fyzických osob), společnosti nabízející prodej zboží na splátky, zastavárny (poskytování úvěrů oproti zástavě movité či nemovité věci), soukromé investory (osoby, které soustavně půjčují peníze za účelem zisku, ale bez zákonného zakotvení) či zprostředkovatele (úvěru). (Hrubá, Stejskalová 2006; online)

Podle Zprávy o finanční stabilitě 2014/2015 (2015; online) činí podíl úvěrů od nebankovních společností na celkovém objemu úvěrů domácnostem 5% - s ohledem na výše uvedené lze předpokládat, že většina těchto úvěrů je poskytnuta lidem předluženým či nízkopříjmovým.

Věřiteli ve vztahu k fyzickým osobám se mohou stát i další subjekty, např. společnosti vázané smluvními vztahy (pojišťovny, telefonní operátoři), stát, obce (daně, poplatky, pokuty), fyzické osoby (půjčky, náhrada škody, výživné, nájemné) atd.

Stěžejním produktem bank a zejména nebankovních společností je tzv. spotřebitelský úvěr, který je upraven zákonem 145/2010 Sb. o spotřebitelském úvěru. Jeho název je odvozen od vztahu spotřebitel (fyzická osoba) x podnikatel.

1.3.2 Dlužníci

Pro účely této práce budu používat pojem „dlužník“, případně „povinný“ v části pojednávající o exekuci. Bakalářská práce se zabývá pouze zadlužením fyzických osob.

Podle Zprávy o finanční stabilitě 2014/2015 (2015; online) je největší podíl předlužených domácností mezi nízkopříjmovými domácnostmi (konkrétně v prvním příjmovém kvintilu), ačkoliv nejvyšší podíl zadlužení je u domácností se středními a vyššími příjmy. Nízkopříjmové skupiny obyvatel (stejně jako lidé nezaměstnaní) jsou však nejvíce ohroženy předlužením (Besedová 2014), protože splátky úvěrů tvoří větší část jejich rozpočtu a ten je tudíž zranitelnější.

Většina předlužených osob má základní či středoškolské vzdělání bez maturity. Metodika Vytváření sítí dluhového poradenství (Besedová 2014) vztahuje tento fakt ke dvěma důvodům – prvním z nich jsou nízké příjmy lidí s nízkým vzděláním, druhým z nich jejich nízká finanční gramotnost, čehož využívá řada společností zejména nebankovního charakteru k poskytnutí svých produktů.

1.4 Důsledky a rizika zadlužování

Analýza Centra pro společenské otázky (Formy pomoci předluženým občanům 2007; online) poukázala na to, že vysoká míra zadlužení vytváří podmínky pro vznik rizika sociálního vyloučení, tedy „*komplexně podmíněnou nedostatečnou účast jednotlivce, skupiny nebo místního společenství na životě celé společnosti, resp. nedostatečný přístup ke společenským institucím zajišťujícím vzdělání, zdraví, ochranu a základní blahobyt*“ (Matoušek 2008, s. 205). Sociální vyloučení se podle Matouška (2008) může projevit chudobou, nezaměstnaností a s tím spojenými nízkými příjmy, nevyhovujícím bydlením, izolací či začleněním do skupiny podobně situovaných lidí.

Se zadlužováním se pojí celá řada sociálně patologických jevů; jedním z nich je trestná činnost. Mezi další trestné činy patří poškození věřitele (§ 222 TZ), způsobení úpadku (§ 224 TZ), zvýhodnění věřitele (223 TZ), porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku (§ 227 TZ) a podvod (§ 209 TZ). Naopak s věřitelem je spojen trestný čin lichvy (§ 218 TZ). (Lovriš 2011; online)

Slabikář finanční gramotnosti (Balabán a kol., 2011) zmiňuje v souvislosti s nadměrným zadlužováním vznik závislosti, zejména alkoholismu – anxiolytické

účinky alkoholu (Vágnerová 2004) poskytují úlevu ve stresové situaci spojené růstem zadlužení a tlaku věřitelů. Patologické hráčství může být navíc zpočátku motivováno snahou získat peníze na řešení špatné finanční situace a postupně se patologicky rozvinout..

Řada autorů (Fischer a Škoda 2007, Vágnerová 2004) hovoří o vlivu ekonomických a dalších (např. nezaměstnanost) faktorů na sebevražednost: „*různé sociální zátěže mohou fungovat jako faktory zvyšující riziko volby sebevraždy při řešení problémové situace. Takto závažný důsledek mají jen tehdy, jestliže se jeví jako subjektivně významné a jiným způsobem nezvládnutelné.*“ (Vágnerová 2004, s. 494). Na rozdíl od objektivních dat (např. způsob spáchání sebevraždy nebo počet sebevražd) je však obtížné statisticky důvody sebevražd podchytit.

Mezi důsledky předlužení nelze nezmínit také závislost na sociálních dávkách a ohrožení chudobou, ztrátu bydlení či odebrání dětí z rodiny; Právní rozbor k problematice zadlužování sociálně deprivovaných vrstev obyvatelstva (Hrubá, Stejskalová 2006; online) upozorňuje na fakt, že pro společnost vznikají v souvislosti se zadlužováním kromě zmíněných rizik také náklady, např. za ústavní péči o odebrané děti, provoz azylových domů či prevenci a řešení kriminality.

První kapitola byla věnována problematice zadlužování a vůbec chápání závazku v současné společnosti, která je k němu mnohem otevřenější než v minulosti. Motivaci dlužníků k zadlužování chápou různí autoři různým způsobem, od vnitřní motivace typu snaha o zachování sociálního statusu po vnější okolnosti zadlužování ovlivňující, jakými jsou např. snižování úrokových sazeb či zvyšování příjmů. Vše pak zastřešuje nízká finanční gramotnost obyvatel. V úvodní kapitole byl také vysvětlen pojem předlužení a byli představeni jednotliví aktéři zadlužování – dlužníci na straně jedné a věřitelé (zejména poskytovatelé peněžních služeb v čele s nebankovním sektorem) na straně druhé. Jejich charakteristika je klíčová pro další kapitoly práce a také pro výzkumné šetření.

2 Vymáhání pohledávek

Tato kapitola navazuje na předchozí kapitolu a věnuje se dalšímu stádiu procesu zadlužování, a to způsobům vymáhání pohledávek věřitelem v situaci, kdy dlužník neplní své závazky. První část kapitoly charakterizuje mimosoudní vymáhání pohledávek, které je předstupněm soudního vymáhání; to představuje druhá část kapitoly. Informace z této kapitoly budou použity v dalších kapitolách a výzkumném šetření; důležité jsou zejména pro pochopení zkušeností dlužníka před nařízením exekuce a vysvětlení stavu, se kterým dlužník do exekuce vstupuje.

Následkem různých životních událostí se člověk může dostat do situace, kdy přestane být schopen plnit své závazky a dostává se do prodlení se splácením (přispívá tomu i stav, ve kterém nemá dlužník dostatečnou finanční rezervu na zvládnutí této situace). Takovými událostmi je např. snížení nebo ztráta příjmu (ztráta zaměstnání, nemocenská, rodičovská dovolená, neplnění vyživovací povinnosti), nenadálý nutný výdaj (větší oprava, doplatek elektřiny apod.), změna rodinného stavu (rozvod, rozchod), zvýšení nákladů, patologie (hráčství, zneužívání drog či alkoholu) (Líbalová 2016) apod. Není-li dlužník schopen tuto situaci překlenout z vlastních zdrojů, dostává se do další fáze, kdy čelí vymáhání ze strany věřitele.

2.1 Mimosoudní vymáhání pohledávek

Pokud se dlužník dostane do prodlení, využívá věřitel různé mechanismy k řešení situace, plynoucí vesměs z úvěrové smlouvy – upomínky, uplatnění sankcí za nedodržení smlouvy (smluvní pokuty), odstoupení od smlouvy a ztráta výhody splátek, výzva k sepsání notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, realizace zajištění (prodej majetku zajištěného zástavní smlouvou) či vymáhání pohledávky po spoludlužnících atd. (Balabán a kol. 2011).

Část věřitelů pověří vymáháním tzv. inkasní agentury (vymáhací společnosti) – jejich činnost není nijak legislativně ošetřena; nemají oprávnění zabavovat majetek, vstupovat do obydlí dlužníka, zabavit mzdu či nemovitost atd. Tento fakt vyrovnávají typem

praktik, které užívají – např. opakované písemné výzvy, četné telefonické či SMS urgency, psychický nátlak, který může dlužníka vést k uzavření další půjčky ve snaze řešit situaci. Nevýhodou inkasních agentur je také netransparentní vyčíslení nákladů vymáhání. (EKČR © 2009 – 2012; online)

Pokud dlužník neplní své závazky, věřitel obvykle přikročí k zápisu do registru dlužníků (Solus, Bankovní registr klientských informací atd.), což jsou zájmová sdružení právnických osob, které sdílejí informace o platební morálce svých klientů.

Při podpisu úvěrové či jiné smlouvy může být sjednána také rozhodčí doložka, tj. dohoda o tom, že případné spory budou řešit strany prostřednictvím rozhodce v rozhodčím řízení. To je upraveno zákonem č. 216/1994 Sb. o rozhodčích řízeních; rozhodčí nález je stejně jako rozsudek či platební rozkaz exekucním titulem.

Posledním krokem před podáním žaloby k soudu bývá tzv. předžalobní výzva, zakotvená v § 142a OSŘ. Podle ní má žalobce právo na náhradu nákladů řízení v případě, že zaslal žalovanému alespoň 7 dnů před podáním návrhu na platební rozkaz/žaloby výzvu k plnění..

2.2 Soudní vymáhání

2.2.1 Nalézací řízení

„Nalézacím řízením rozumíme řízení, v jehož rámci soud zjišťuje, co je právem, popřípadě právo ve smyslu právního vztahu vytváří.“ (Meritum Občanské právo 2012, s. 327) Nalézací řízení začíná s podáním žaloby (označení návrhu ve sporném řízení – Winterová 2011) a končí vydáním pravomocného rozsudku. (Meritum Občanské právo 2012). Pojem žaloba označuje procesní úkon, jímž se žalobce domáhá u soudu ochrany svých práv proti žalovanému/odpůrci (Winterová 2011).

Soud může rozhodnout v tzv. zkráceném řízení (tj. bez nařízení jednání); výsledkem zkráceného řízení je platební rozkaz. O něm soud rozhodne za předpokladu, že žalobce uplatňuje právo na zaplacení peněžité částky a právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem (Meritum Občanské právo 2012).

Cílem nalézacího řízení je vydat vykonatelné rozhodnutí, které lze postoupit nucenému vymáhání do vykonávacího řízení, pokud není povinnost v něm uložená splněna dobrovolně.

2.2.2 Vykonávací řízení

Vykonávací řízení je jako součást občanského soudního řízení realizací práva na soudní ochranu, zakotveném v čl. 36 Listiny základních práv a svobod (Hlavsa 2008).

„Vykonávací řízení je nezbytnou součástí právního systému, neboť zaručuje, že autoritativně přiznané plnění bude vynuceno i v situaci, kdy není plněno dobrovolně. Je proto logickou součástí soudní pravomoci, neboť naplňuje právo na soudní ochranu.“
(Winterová 2011, s. 475)

Vykonávací řízení je součástí civilního procesu a přichází na řadu ve chvíli, kdy je oprávněnému přiznáno (soudem, orgánem státní správy) právo, které není povinným dobrovolně splněno.

Vykonávací řízení probíhá podle Winterové (2011) podle několika zásad: vykonávací řízení se zahajuje na návrh oprávněného (dispoziční zásada), není zapotřebí více procesních úkonů, aby řízení naplnilo svůj účel (zásada oficiality), výkon rozhodnutí či exekuce mohou být nařízeny pouze ve výši vymáhaného plnění (zásada přiměřenosti), během řízení jsou respektována práva povinného na spravedlivý proces (obrana povinného), řízení musí probíhat tak, aby nebylo nadměrně zasaženo do práv povinného (ochrana povinného), přednostní uspokojení některých pohledávek, např. výživného (zásada přednosti), uspokojení pohledávky v závislosti na jejím chronologickém pořadí (zásada pořadí), uspokojení pohledávek v jejich vzájemném poměru (zásada poměrného uspokojení). (Winterová 2011). Meritum Občanské právo (2012) uvádí ještě zásadu projednací, která se uplatní v případě sporu mezi jednotlivými stranami, a zásadu vyšetřovací, podle které soud zkoumá procesní podmínky a věcné předpoklady nařízení exekuce. Dále je to zásada formalizace předpokladů exekuce, podle níž se rozhodné skutečnosti prokazují pomocí veřejných listin. Vedle toho je třeba do zásad vykonávacího řízení zařadit také zásady civilního práva (volné hodnocení důkazů, zásada legálního pořádku, princip veřejnosti, ústnosti a přímosti) (Meritum Občanské právo 2012).

Jedním z druhů vykonávacího řízení je výkon rozhodnutí, což je řízení prováděné soudem; upravuje ho zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád. Před zavedením institutu soudního exekutora bylo možné vymáhat plnění pouze prostřednictvím výkonu rozhodnutí, avšak exekučním řádem bylo věřitelům umožněno kromě soudu využít také služeb exekutora. Vzhledem k tomu, že se jedná o oblast stěžejní pro moji bakalářskou práci, věnuji jí celou kapitolu.

V této kapitole byly prezentovány způsoby vymáhání nezaplacené pohledávky věřitelem; první část se zabývala mimosoudním vymáháním, které zahrnuje různé formy od upomínky přes zápis do registru dlužníků po činnost inkasních agentur. Tyto společnosti představují jakousi „šedou zónu“ ve vymáhání pohledávek a jejich činnost může být značně problematická; na to se snaží reagovat např. Asociace inkasních agentur, která vyvíjí aktivity ke zlepšení reputace vymáhacích společností.

Dále bylo v této kapitole představeno nalézací řízení, které předchází řízení vymáhacímu a jeho znalost je důležitá pro následující kapitolu o exekuci.

3 Exekuce

Tato kapitola navazuje na předchozí kapitolu o vymáhání pohledávek a jejím cílem je přiblížit a analyzovat právní úpravu exekuce, zejména činnost soudního exekutora, průběh exekuce a její způsoby. Tyto informace mají návaznost na další kapitoly této bakalářské práce, zejména následující kapitoly o dopadech exekuce a jejím řešení, a jsou také podstatné pro analýzu výzkumného šetření v praktické části (zejména průběh exekuce, způsoby jejího provedení a pravomoci soudního exekutora)

Institut soudního exekutora byl zaveden schválením zákona č. 120/2001 Sb. (exekuční řád). K jeho zavedení vedlo podle důvodové zprávy zejména neefektivní vymáhání prostřednictvím soudního výkonu rozhodnutí a nepřiměřená délka vykonávacího řízení (Návrh zákona 2001; online). Po letech zkušeností s exekucí je však její efektivita zpochybňována, svojí aktivitou k tomu přispívá např. Iuridicum remedium (Závěrečná analýza systémových chyb na poli exekucí z r. 2012). Exekučním řádem byla vykonávací pravomoc soudu svěřena soudnímu exekutorovi, který se tak stává prodlouženou rukou soudu a zároveň má jeho činnost charakter soukromého podnikání (Hlavsa 2008).

Exekuce se rychle staly využívaným prostředkem vymáhání pohledávek; v roce 2014 bylo podle statistik Exekutorské komory ČR zahájeno 828 000 exekucí (Báčová 2015; online), což znamená razantní nárůst oproti roku 2013. Historicky největší počet exekucí byl nařízen v roce 2011, kdy se jednalo o 959 000 exekucí.

Uvedené statistiky hovoří o počtu nařízených exekucí, což však neznamená počet unikátních dlužníků. Jeden povinný má zpravidla nařízeno více exekucí – podle Exekutorské komory ČR rapidně narůstá množství vícečetných exekucí, podle údajů z října 2015 připadá na povinného průměrně 5,8 exekuce (Sahula 8. 10. 2015; online), průměrná vymáhaná částka je 78 000 Kč. Celkově běží u 158 exekutorských úřadů 4,5 milionu exekucí. (Sahula 22. 9. 2015; online)

3.1. Soudní exekutor

Exekuci vede soudní exekutor, což je fyzická osoba pověřená exekutorským úřadem (§ 1 EŘ). Podle exekučního řádu může být exekutorem jmenován občan, který je plně svéprávný, získal vysokoškolské vzdělání v oboru právo, je bezúhonný, vykonal alespoň tříletou exekutorskou praxi a složil exekutorskou zkoušku (§ 9 EŘ). Exekutora jmenuje do úřadu ministr spravedlnosti na návrh Exekutorské komory ČR (§ 10 EŘ).

V širším slova smyslu bývá označení exekutor vztahováno také na zaměstnance exekutora – exekuční řád hovoří o vykonavatelích exekutora (§ 27 EŘ). Jiná osoba než soudní exekutor není oprávněná toto označení ani slova od něj odvozená používat (jakož i exekutorský úřad, výkon rozhodnutí a exekuce), aby nedošlo k záměně či zneužití (§ 4).

3.2 Průběh exekučního řízení

Účastníky exekučního řízení jsou oprávněný a povinný, případně manžel povinného, pokud se exekucí postihuje jeho majetek nebo majetek ve společném jmění manželů (§ 36 EŘ). Podmínkou zahájení exekučního řízení je existence exekučního titulu; tím jsou vykonatelná rozhodnutí soudu či exekutora, rozhodnutí státní správy a samosprávy, notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, schválené smíry a listiny (§ 40 EŘ).

Exekuce se zahajuje na návrh oprávněného (§ 37 EŘ), který podá návrh na zahájení exekuce – učinit tak může ve chvíli, kdy povinný nesplnil povinnost uloženou exekučním titulem a nejedná se o rozhodnutí o péči o nezletilé děti, o ochraně před domácím násilím, orgánů EU nebo cizí rozhodnutí (§ 37 EŘ). Oprávněný v návrhu označí, který exekutor má exekuci vést (§ 38 EŘ) – v současné době se uvažuje o zavedení teritoriality (místní příslušnosti) exekutorů, avšak tento návrh má řadu odpůrců argumentujících zejména snížením efektivity vymáhání.

Exekuce je následně zapsána do Centrální evidence exekucí (elektronický seznam zahájených exekucí vedený Ministerstvem spravedlnosti ČR - § 35a EŘ). Jejím úkolem je zpřístupnit informace o exekučních řízeních.

Exekutor požádá soud o pověření provedením exekuce (§ 43a EŘ). Soud exekuci nařídí a pověří soudního exekutora jejím provedením (§ 43a EŘ). Soudní exekutor následně rozhodne o tom, jakým způsobem bude exekuce provedena a vydá exekuční příkaz (§

47 EŘ); nejpozději s exekučním příkazem obdrží povinný vyrozumění, že nesmí nakládat se svým majetkem včetně nemovitostí a majetku patřícího do společného jmění manželů (tzv. generální inhibitorium – Meritum Občanské právo 2012) – výjimkou je pouze běžná obchodní a provozní činnost, uspokojování základních životních potřeb sebe a osob, ke kterým má povinný vyživovací povinnost, údržba a správa majetku (44a EŘ). Současně je povinný vyzván ke splnění vymáhané povinnosti; pokud tak učiní do 30 dnů, platí snížené náklady exekuce (§ 46 EŘ).

Následně exekutor provede exekuci způsoby, které popíšu v další podkapitole.

Exekuce končí uspokojením oprávněného, bezvysledností exekuce (kdy povinný nemá dostatečný majetek) či zastavením exekuce

3.2.1. Způsoby provedení exekuce

Exekuci může exekutor provést jen způsoby uvedenými v zákoně (§ 58 EŘ), pokud jeden ze způsobů k úhradě pohledávky nestačí, může exekutor těchto způsobů použít více, a to postupně či současně (§ 58 EŘ). V tomtéž ustanovení zákon uvádí (pokud to nebrání účelu) posloupnost pořadí způsobů exekuce; způsob provedení určuje exekutor (§ 58 EŘ). Exekuci lze vést pro plnění peněžité či nepeněžité. V dalším textu se budu zabývat výhradně exekucí na peněžité plnění.

Srážky ze mzdy a jiných příjmů

§ 60 EŘ (díl jedna) odkazuje ohledně srážek ze mzdy a jiných příjmů na příslušná ustanovení OSŘ (§ 276 OSŘ a následující, hlava druhá). Meritum Občanské právo (2012) uvádí, že předmětem exekuce je právo povinného na mzdu (nebo jiný příjem), jedná se podle něj o specifický druh exekuce příkázáním pohledávky.

Srážky provádí plátce příjmu, povinnému je vyplacena částka zbylá po stržení srážek, tzv. nezabavitelná (je upravena § 279 OSŘ a nařízením vlády č. 595/2006 Sb.); ta je stanovena jako součet dvou třetin životního minima jednotlivce (zákona č. 110/2006 Sb.) a normativních nákladů na bydlení (zákona č. 117/1995 Sb.). Dále se o jednu čtvrtinu zvyšuje částka za manžela povinného a každou vyživovanou osobu.

Příjmy nerozumí zákon pouze mzdu, ale i další platby, které nahrazují odměnu za práci (299 OSŘ). Jedná se například o nemocenské, peněžitou pomoc v mateřství, důchod,

podporu v nezaměstnanosti atd. (§ 299 OSŘ). Do čistého příjmu se nezapočítává cestovné a jiné náhrady nákladů zaměstnance.

Příkazání pohledávky z účtu u peněžního ústavu

Dle § 65 EŘ se opírá o OSŘ (§ 303 a následující, hlava třetí), v EŘ díl tři.

Pohledávkou se míní „*právo povinného vybrat si peněžní prostředky z účtu, použít je k platbám nebo s nimi jinak nakládat*“ (Meritum Občanské právo 2012, s. 633)

Peněžnímu ústavu exekutor nařídí, aby od okamžiku doručení usnesení o nařízení exekuce nevyplácel do výše vymáhané pohledávky včetně příslušenství finanční prostředky, ani s nimi nijak nenakládal (§ 304 OSŘ). Aby se povinný nedostal do existenčních problémů, zajišťuje mu § 304 b) OSŘ možnost čerpat z účtu jednorázově dvojnásobek životního minima jednotlivce, v současné době tedy 6820 Kč. (zákon č. 409/2011 Sb. o zvýšení částek životního minima a existenčního minima).

Příkazání jiných peněžitých pohledávek (§ 312 OSŘ a následující) se vztahuje na pohledávky povinného, které nejsou mzdou, pohledávkou na účtu u peněžního ústavu apod.

Prodej movitých věcí

Prodej movitých věcí je upraven § 66 EŘ (díl čtyři) a § 321 OSŘ a následující (hlava pátá). Prodej movitých věcí, tzv. mobiliární exekuce, spočívá v soupisu movitého majetku patřícímu povinnému, jeho zajištění a případném prodeji v dražbě.

Vykonavatel má právo vstoupit na všechna místa, kde se nachází majetek povinného (tedy nejen na místo jeho trvalého bydliště). Vykonavatel má také právo učinit osobní prohlídku povinného a nahlédnout do jeho skříní (§ 325a OSŘ)

Občanský soudní řád v § 322 odst. 2 stanoví také věci, které jsou z exekuce/výkonu rozhodnutí vyloučeny; mimo to jsou podle téhož ustanovení z exekuce vyloučeny také věci, které slouží povinnému k plnění pracovních úkolů nebo je nezbytně nutně potřebuje ke své podnikatelské činnosti.

Pokud je majetek sepsán jiné osobě než povinnému, má tato osoba právo domáhat se u exekutora vyškrtnutí ze soupisu (§68 EŘ), případně vylučovací (excindační) žalobou (267 OSŘ).

Prodej nemovitosti

Prodej nemovitosti upravuje § 66 EŘ (díl čtyři) a § 335 OSŘ a následující (hlava pátá) – exekutor může při vymáhání pohledávky oprávněného přistoupit k prodeji nemovitosti, která patří povinnému (případně její části, která mu patří). Exekutor prodá nemovitost v dražbě (§ 336 b OSŘ a následující); při prvním dražebním jednání je vyvolávací cena nemovitosti dvě třetiny výsledné ceny (§ 336e OSŘ), pokud se nemovitost nevydraží, při dalších jednáních je vyvolávací cena ještě nižší.

Dalšími způsoby exekuce je postižením závodu (hlava sedmá OSŘ a díl pět EŘ), správa nemovité věci či pozastavení řídičského oprávnění (díl šest EŘ).

3.2.2 Náklady exekuce

§ 2 EŘ stanovuje, že exekutor vykonává svoji činnost za úplatu. Náklady exekuce a oprávněného upravuje hlava sedm EŘ. K nákladům exekuce patří podle § 87 EŘ odměna exekutora, náhrada hotových výdajů, náhrada za ztrátu času při exekuci, náhrada za doručení písemností, odměna a náhrada nákladů správce závodu a DPH, pokud je exekutor jejím plátcem. Náklady exekutora upravuje vyhláška 330/2001 Sb.; podle ní je odměna exekutora ve výši 15% vymáhané částky, minimálně 3000 Kč. Pokud povinný uhradí odměnu do 30 dnů, snižuje se částka na 1500 Kč. Dále má exekutor právo na náhradu hotových výdajů, tj. 3500 Kč. Při úhradě do 30 dnů se částka snižuje na 1750 Kč.

Podle § 87 má oprávněný právo na úhradu nákladů spojených s vymáháním svého nároku. Povinný tedy kromě nákladů exekutora hradí také odměnu advokáta oprávněného, a to za nalézací a vykonávací řízení. Odměnu advokáta stanovuje vyhláška 177/1996 Sb. a závisí na počtu úkonů, které advokát v řízení provedl, a výši vymáhané částky. Novelou č. 120/2014 Sb. došlo k razantnímu snížení odměny advokáta u řízení, v nichž se vymáhá částka do 50 000 Kč a byl použit vzorový návrh.

Dále musí povinný uhradit daň z přidané hodnoty.

Do příslušenství pohledávky je třeba započítat také úroky, úroky z prodlení (§ 513 NOZ), smluvní pokuty apod.

V této kapitole byla charakterizována exekuce z právního hlediska; byl představen institut soudního exekutora, jeho legislativní zakotvení a také důvody k jeho zavedení; těmi byla nízká efektivita vymáhání soudy, ačkoliv je tento fakt rozporován aktivitami odpůrců exekuce. Dále byl popsán průběh soudní exekuce a její způsoby, konkrétně exekuce na peněžité plnění; jejich osvětlení je podstatné pro další kapitoly práce o dopadech a hraje velkou roli také ve výzkumném šetření. Samostatná podkapitola je věnována nákladům exekuce, které jsou dlouhodobě diskutovány jako příliš vysoké a zatěžující pro dlužníka, což je reflektováno i v dalších kapitolách a výzkumném šetření.

4 Dopady exekuce

V předchozí kapitole byla popsána exekuce ve svém legislativním rámci; tato kapitola si klade za cíl rozklíčovat dopady exekuce na různé oblasti života, což má zásadní návaznost na cíl bakalářské práce. Informace uvedené v kapitole vycházejí z odborných pramenů a představují kontext, do něhož je následně zasazeno výzkumné šetření.

4.1 Sociální dopady

Ekonomické důvody (zejména po srážkách ze mzdy) mohou vést k prodlení s hrazením nájmu; v případě, že nájemce nezaplatil nájem nebo služby spojené s bydlením alespoň za tři měsíce, může s ním pronajímatel ukončit nájem do jednoho měsíce (§ 2291 NOZ). Strategie řešení této situace volí dlužníci různě – jednou z nich je přestěhování do jiného nájemního bytu, kde se situace opakuje. Část dlužníků končí na ubytovnách, další migrují po příbuzných či známých nebo využívají bydlení v azylových domech.

V krajním důsledku může exekuce dospět až k bezdomovectví. – podle analýzy *Bezdomovectví – extrémní vyloučení* (Hradečtí 1996; online) je zejména mužské bezdomovectví nejčastěji způsobeno materiálními faktory, zejména ztrátou zaměstnání, ztrátou bydlení (buď v důsledku neplacení nájmu nebo zabavení bytu/domu v exekuci) a nedostatečnými příjmy včetně zadluženosti. *„Bezprostřední příčinou bezdomovectví může být předlužení a následná exekuce, která je celkem běžným vyústěním lehkomyšlného chování (překročení kreditu, neuvážených půjček a nesplácení dluhů atd.) (...) Nezodpovědnost a neschopnost uvažovat o možných důsledcích aktuálního jednání se projeví kumulací dluhů a následnou exekucí.“* (Csémy, Vágnerová 2013, s. 65)

JUDr. Marta Šosová hovoří o tom, že stát paradoxně přispívá ke zhoršení situace lidí bez domova, a to vymáháním svých závazků v exekuci, ačkoliv má možnost vymáhat je ve správním režimu, který je méně nákladný. *„Využití soudního exekutora znamená pro dlužníka výrazné zvýšení nákladů, pro veřejný rozpočet nepřináší vůbec nic.“* (Šosová 2015, s. 98; online)

Dlužník postižený exekucí se může setkat s obtížemi při hledání zaměstnání nebo potížemi ve stávajícím zaměstnání. Zaměstnavatelé k tomu mají hned několik důvodů – personální zatížení v souvislosti s agendou zpracování exekuce, pochybnosti ohledně důvěryhodnosti či zodpovědnosti (potenciálního) zaměstnance s exekucí, případně obavy z jeho nízké motivace související se srážkami ze mzdy. (Hovorková 2014; online)

S exekucí je spojena také nelegální práce, zejména jako únik před srážkami ze mzdy nebo zvýšení životní úrovně. U dlužníka s nízkou mzdou a vysokými závazky je dluh umořován jen minimální částkou (navíc průběžně narůstá na úrocích), což má na dlužníka demotivující efekt (Růžička 2011).

4.2 Psychické dopady

Exekuce se zpravidla pojí se stresem; ten výrazným způsobem ovlivňuje emoce člověka. Podle Praška (2001) je typickým projevem stresu na emoční rovině pocit nepohody, oscilující na široké škále od napětí, úzkosti, strachu přes vztek, bezradnost, smutek po náladovost, skleslost, rozmrzelost atd.

V rovině chování můžeme ve zjednodušené formě hovořit o reakcích na bázi útoku nebo útěku, při hlubším pohledu se jedná o tyto způsoby chování: zabezpečování – snaha pojistit se před nepříjemnými pocity, např. léky či užitím alkoholu. Praško (2001) hovoří také o zmanipulování jiné osoby k řešení problému. Další reakcí je vyhýbání, kdy si osoba snaží ulevit tím, že se stresové situaci vyhne. Sem bychom mohli zařadit nepřebírání korespondence, nekomunikace s věřitelem a exekutorem či odkládání konstruktivního řešení. Cituji z prohlášení bývalé mluvčí Exekutorské komory ČR Petry Báčové: *„Evidujeme negativní důkazy agresivity dlužníků, kteří neumějí řešit svou situaci adekvátním způsobem. Ignorují upomínky věřitelů, nepřebírají si úřední zásilky, nezdržují se na místě trvalého bydliště, nereagují na rozsudky soudů ani na rozhodnutí soudních exekutorů. Mylně se domnívají se, že nečinností svým závazkům uniknou a vyhnou se komplikacím.“* (Báčová in Masaříková 2013, online)

Stresová reakce může vyústit také v agresi od nadávání a svalování viny na druhé přes vyhrožování po fyzickou agresi: *„podle obecných zpráv z jednotlivých exekutorských úřadů agresivita ze strany povinných roste. Terénní exekuce bývají potenciálně*

konfliktních situací. Jsou emocionálně vypjaté,““ řekla bývalá mluvčí Exekutorské komory ČR Petra Báčová (Báčová in Rychetský 2012, online)

4.3 Zdravotní dopady

Vliv exekuce na člověka vyplývá zejména z účinků stresu na organizmus, dále je ovlivněn také ekonomickými faktory. Podle Bartůňkové (2010) „*dlouhodobé působení psychického stresu může přispívat ke vzniku a ovlivnit průběh tzv. psychosomatických onemocnění*“ (2010, s. 117). Nejčastěji se podle Bartůňkové projevuje stres vznikem onemocnění zažívacího systému (spasmus jícnu, žaludeční dyspepsie, žaludeční vředy), dále nemoci nervového systému (bolesti hlavy, spánkové poruchy). U poruch oběhového systému se jedná např. o hypertenzi či arytmiie, u nemocí dýchacího systému to může být astma nebo psychogenní kašel. Bartůňková uvádí, že i diabetes mellitus či poruchy štítné žlázy mohou být psychosomatického charakteru, stejně jako obezita, neplodnost či nádorová onemocnění.

4.4 Ekonomické dopady

Ekonomické dopady exekuce vyplývají z jednotlivých způsobů provedení exekuce, které byly popsány v předchozí kapitole – příkázání pohledávky z účtu, srážky ze mzdy, zabavení majetku v mobiliární exekuci, prodej nemovitosti atd.

V případě srážek ze mzdy nelze provádět exekuci pro více věřitelů najednou, probíhá vždy pouze jedna a další jsou v pořadí. To má pro dlužníka následek v podobě rostoucích úroků z prodlení a běžného úroku u těchto čekajících závazků; u dlužníka s nízkým příjmem se může stát, že úroky rostou rychleji než je vybírána exekučovaná částka. Z nezabavitelné částky musí povinný uhradit veškeré své životní náklady - bydlení, živobytí atd. Ocítá se v situaci, ve které je nucen oklešťovat zbytečné výdaje a někdy i výdaje nezbytné.

Exekutor má také právo na příkázání pohledávky z penzijního připojištění nebo stavebního spoření, což má kromě zabavení naspořené finanční částky za následek také povinnost vrátit státní příspěvek, protože nebyly splněny smluvní podmínky.

4.5 Dopady na rodinu

Prvním dopadem exekuce na manželství může být rozhodnutí k rozvodu, a to za účelem ochrany před exekucí. Z informací Asociace občanských poraden vyplývá, že takových případů přibývá. (ČTK 2014; online) Rozvod může být také následkem dlouhotrvajících finančních problémů: „*problémy peněz se podílejí na případných rozpadech párových vztahů ve větší míře než sex.*“ (Riegel 2007, s. 157)

Kristýna Krušinská v příspěvku Vliv předlužení rodiny na potřeby dítěte hovoří o dopadu exekuce na dítě povinného: „*Jestliže je rodina vystavena exekuci, je tím výrazně narušena ochranná bublina kolem její domácnosti. (...) z hlediska dítěte si lze jen představit výraznější narušení pocitu, že jej rodiče dokážou ochránit před „útoky“ zvenčí a domov je bezpečné místo.*“ (Krušinská 2014, s. 11).

Pokud má povinný závazek výživného na dítě (a není již vymáhán exekučně), mohou ho ekonomické důvody např. po srážkách ze mzdy vést k tomu, že přestane platit řádné výživné, čímž se dopouští trestného činu zanedbání povinné výživy (§196 trestního zákoníku).

4.6 Formální, právní dopady exekuce

Pod vlivem exekuce a strachu z jejích následků (zejména mobiliární exekuce) si část povinných mění trvalé bydliště, případně jim je trvalé bydliště zrušeno majitelem objektu po jejich odstěhování (§ 12 zákona č. 133/2000 Sb. o evidenci obyvatel). Takový občan má pak trvalé bydliště na ohlašovně obecního úřadu. Podle Exekutorské komory ČR tento fakt vede mimo jiné také k tomu, že si povinný nepřebírá korespondenci a ztrácí tak možnost řízení ovlivnit (EKČR © 2009 – 2012, online)

Dalším dopadem exekuce na dlužníka je to, že nemůže volně nakládat (prodávat, darovat atd.) se svým majetkem včetně nemovitostí a majetkem patřícím do společného jmění manželů (§ 44a EŘ). Pokud by se povinný dopustil takového jednání, je podle výše uvedeného paragrafu neplatné. Teoreticky se toto ustanovení vztahuje i na případ, kdy se povinný stane dědicem a odmítl by dědictví (ve snaze zabránit prodeji dědictví

v exekuci) – i toto jednání by mohlo být považováno za určitých okolností za neplatné. (Zeman 2014; online)

V této kapitole byly představeny dopady exekuce na různé oblasti života dlužníka – v sociální oblasti se může jednat o bezdomovectví jako následek špatné finanční situace či ztráty nemovitosti, část textu se také věnuje problematice zaměstnanosti a nelegální práce. Dále byly popsány psychické projevy v souvislosti s exekucí, zejména stres a mechanismy jeho zpracování člověkem, např. únik do závislostí či projevení agrese. Ve zdravotní oblasti se exekuce projevuje zejména psychosomatickými nemocemi. Ekonomická stránka je exekucí ovlivněna způsoby provedení exekuce; vedle toho je zmíněna také role nákladů exekuce. V rodinné sféře se exekuce může projevit např. rozvodovostí a má nezanedbatelný vliv také na děti povinných a jejich pocit bezpečí. V poslední části kapitoly jsou popsány formální a právní souvislosti, konkrétně rušení trvalého bydliště, nakládání s majetkem a dopady exekuce na dědictví.

5 Řešení exekuce

Tato kapitola se věnuje řešení exekuce na několika úrovních od celospolečenských mechanismů až po konkrétní právní kroky a naznačení strategií, které volí samotní povinní. Informace navazují na předchozí kapitoly a jsou důležité také pro výzkumné šetření.

O řešení exekuce lze hovořit na několika úrovních; v nejširším pohledu je to zvyšování finanční gramotnosti obyvatelstva. To byl také důvod ke schválení Národní strategie finančního vzdělávání, na které se podílí Ministerstvo financí ČR, Ministerstvo školství ČR a Česká národní banka společně s dalšími dílčími subjekty; tato strategie je cílena zejména na výchovu na školách tak, aby si nastupující generace osvojila poznatky o financích a hospodaření už od dětství.

Velkou roli v boji se zadlužeností a exekucemi sehrává také sociální práce, zejména prostřednictvím sociálních služeb (například odborné sociální poradenství reprezentované dluhovým poradenstvím, realizovaném např. Člověkem v tísní či občanskými poradnami). Některé organizace se angažují také v boji za systémové změny v oblasti exekucí (např. Iuridicum remedium).

Část povinných se z obavy před následky exekuce dále zadlužuje, zpravidla v nebankovním sektoru. Tento krok jim sice poskytne dočasnou úlevu, avšak za cenu růstu celkového zadlužení a dlužníci se tak dostávají do dluhové pasti. *„Nezřídka lidé v takovéto bezvýhodné situaci začínají vytloukat klín klínem – tedy splácejí půjčku půjčkou nebo hradí běžné výdaje z půjčených peněz.“* (Plášil in Sahula 8. 10. 2015; online)

Z právního hlediska může dlužník využít odklad exekuce podle § 54 EŘ; exekutor nevykonává žádnou činnost po dobu, po kterou je exekuce odložena. Dlužníkovi umožní odklad exekuce vyřešit aktuálně nepříznivou situaci, avšak po uplynutí doby je provádění exekuce opět obnoveno. Další variantou je návrh na zastavení exekuce podle § 55 EŘ, který lze použít např. v případě, že výtěžek exekuce nepokryje ani její náklady. Dlužník s exekutorem se mohou také domluvit na splátkách nebo na prodeji

majetku mimo dražbu samotným dlužníkem (což zpravidla znamená vyšší výtěžek a tím pádem i uspokojení věřitele, potažmo exekutora).

Samostatnou kapitolou je tzv. oddlužení dle zákona 182/2006 Sb. Tento institut spočívá v uspokojení nezajištěných věřitelů dlužníka minimálně ve výši 30%, a to buď splátkami během pětiletého období nebo prodejem majetku. Pro oddlužení musí dlužník splnit podmínky úpadku, tj. má víc věřitelů, peněžité závazky více než 30 dnů po splatnosti a není schopen tyto závazky plnit. Nespornou výhodou insolvenčního řízení je fakt, že během něj už dále nenarůstají úroky, nelze během něj nařídit či vykonat exekuci ani vést soudní řízení na pohledávky, které lze uplatit v insolvenčním řízení. K nevýhodám, či spíše důležitým podmínkám patří nutnost mít dostatečný příjem či majetek na splnění podmínek oddlužení.

V exekučním řízení může dojít také k pochybením exekutora – obranou proti nim je podnět k dohledu Exekutorské komoře ČR, Ministerstvu spravedlnosti ČR nebo okresnímu soudu, v jehož obvodu má exekutor sídlo; další cestou je žaloba na náhradu škody v případě, že ji exekutor svou činností způsobil. V případě podezření z trestného činu lze podat trestní oznámení na Policii ČR. Proti neoprávněně účtovaným nákladům exekuce se lze bránit námitkám k úhradě nákladů exekuce (Vobořil, Málek 2015; online).

V poslední kapitole teoretické části byly charakterizovány možnosti řešení a způsoby obrany proti exekuci, případně pochybením soudního exekutora. Možnosti řešení jsou viděny různou optikou počínaje celospolečenskou po konkrétní právní kroky, jejichž znalost je podstatná pro pochopení strategie dlužníků.

6 Metodická část

Cílem této kapitoly je popsat metodologii použitou v bakalářské práci, volbu výzkumné strategie a její zdůvodnění, hlavní cíl, hlavní a dílčí výzkumné otázky, volbu výzkumného souboru, analýzu získaných údajů a reflektovat také etická rizika výzkumu. Podle Hendla se metodologie „zabývá systemizací, posuzováním a navrhováním strategií a metod výzkumu“ (2005, s. 34); to, jaké metody zvolíme a jak výzkum provedeme, záleží podle Hendla (2005) na mnoha faktorech – našich názorech na povahu sociálního světa a povahu znalostí, hodnotových a etických hlediscích, cílech výzkumu, externích vlivech i našem okolí.

6.1 Volba výzkumné strategie

V sociálním výzkumu hovoříme o dvou základních strategiích, a to kvantitativní a kvalitativní. Zatímco kvantitativní strategie se opírá o informace, které jsou kvantifikovatelné a formálně porovnatelné a tomu odpovídá i využití statistických metod, kvalitativní přístup se snaží popsat určitý fenomén v jeho přirozeném prostředí a „vytvářet jeho obraz v co možná nejkompexnější podobě, včetně podob jeho vztahů s dalšími aspekty“ (Reichel 2009, s. 40).

Pro kvantitativní strategii je typická vysoká unifikovanost odpovědí, zatímco kvalitativní strategie pracuje s jedinečností (Reichel 2009). Podle Hendla je výhodou kvalitativního přístupu to, že nezůstává na povrchu, ale umožňuje hloubkový popis případů (Hendl 2005). Mezi nevýhody podle Hendla patří naopak to, že znalost získaná z kvalitativního výzkumu nemusí být zobecnitelná pro celou populaci a výsledky jsou náchylnější k ovlivnění osobními preferencemi výzkumníka; nezanedbatelnou nevýhodou je také časová náročnost sběru dat a jejich vyhodnocení. Disman uvádí, že, „posláním kvalitativního výzkumu je porozumění lidem v sociálních situacích.“ (Disman 2002, s. 289). Pro výzkumné šetření jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii, protože její charakter umožnil lépe dosáhnout cíl práce, tedy popsat různorodost dopadů exekuce i s jeho souvislostmi. Kvantitativní strategie by v tomto případě byla mnohem méně pružná.

Jako techniku jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, který podle Hendla představuje kompromis mezi pevnou strukturou na jedné straně a volným rozhovorem s absencí struktury na straně druhé; polostrukturovaný rozhovor se podle něj „*vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu v získávání informací*“ (Hendl 2005, s. 164).

Při výzkumném šetření jsem uplatnila své teoretické znalosti a také zkušenosti a dovednosti získané v během svého profesního působení (např. techniky aktivního naslouchání).

6.2 Formulace výzkumného cíle, výzkumných otázek a tazatelských otázek

Hlavním cílem výzkumného šetření je zmapovat dopady, jaké má nařízení a provedení exekuce na dlužníky.

Tento hlavní cíl byl transformován do hlavní výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka: Jaké dopady na dlužníky má nařízení a provádění exekuce?

Hlavní výzkumná otázka byla dále rozdělena do třech dílčích výzkumných otázek:

Dílčí výzkumná otázka 1: Co předchází nařízení exekuce na dlužníky?

Cílem této otázky bylo zmapovat historii exekuce u informantů a události, které předcházely jejímu nařízení.

Dílčí výzkumná otázka 2: Jak se exekuce projevuje v životě dlužníků?

Cílem této výzkumné otázky bylo zjistit, jakým způsobem exekuce ovlivňuje různé oblasti jejich života (finance, zdraví, psychiku, vztahy atd.) a jak se v nich projevuje společně s prozkoumáním jejich názorů na exekuci a zkušeností s ní.

Dílčí výzkumná otázka 3: Jak dlužníci exekuci řeší?

Cílem této výzkumné otázky bylo zjistit, jaké strategie volí informanti k řešení své situace a jaké konkrétní kroky podnikají k jejímu vyřešení.

6.3 Transformace dílčích výzkumných otázek do tazatelských otázek

Při výzkumném šetření jsem použila techniku polostrukturovaného rozhovoru; jeho otázky byly vytvořeny transformací dílčích výzkumných otázek tak, aby umožnily získat konkrétní informace.

Tabulka č. 1: Transformace dílčích výzkumných otázek do tazatelských otázek

Dílčí výzkumná otázka	Tazatelské otázky
DVO 1: Co předchází exekuce na dlužníky?	TO 1: Je to vaše první zkušenost s exekucí? TO 2: Kolik máte v současné době exekucí? TO 3: Jakého druhu je váš závazek? TO 4: Co se dělo ohledně Vašeho dluhu předtím, než na Vás byla exekuce nařízená? TO 5: Jaký byl počáteční moment, kvůli kterému došlo k nařízení exekuce?
DVO 2: Jak se exekuce projevuje v životě dlužníků?	TO 6: Jakým způsobem u vás exekuce probíhá? TO 7: Jsou pro Vás informace, které o exekuci máte, srozumitelné? TO 8: Jaké máte zkušenosti se zaměstnanci exekutora? TO 9: Jaký vliv má exekuce na vaši majetkovou a ekonomickou situaci? TO 10: Zvládáte hradit své další závazky, které nejsou vymáhány exekučně? TO 11: Ovlivňuje exekuce vaše bydlení? TO 12: Setkal jste se v souvislosti s exekucí s problémy se zaměstnáním? TO 13: Co jste prožíval, když jste zjistil, že máte nařízenou exekuci? TO 14: Jak exekuci vnímáte? TO 15: Jak na reagovalo vaše okolí na to, že máte exekuci? TO 16: Projevila se nějak na vztazích s vašimi blízkými? TO 17: Pociťujete v souvislosti s exekucí nějaké zdravotní potíže? TO 18: Jaký má exekuce vliv na kvalitu vašeho života? TO 19: Změnily se během exekuce Vaše zvyky, např. koníčky? TO 20: Prohloubily se v souvislosti s exekucí vaše zlozvyky?
DVO 3: Jak dlužníci exekuci řeší?	TO 21: Co jste podnikl k řešení vaší exekuce? TO 22: Jakou máte představu o dalším průběhu exekuce? TO 24: Jak byste rád tuto situaci řešil?

Zdroj: vlastní výzkumná činnost

Tazatelské otázky jsou formulovány převážně otevřeně; použila jsem různé typy otázek, zejména vztahující se k pocitům, zkušenostem nebo chování, znalostem a kontextové (dělení dle Hendla 2005). V průběhu rozhovorů jsem pokládala ještě sondážní otázky za účelem prohloubení informantovy odpovědi, případně byla otázka vynechána, pokud na ni informant již předtím odpověděl.

6.4 Volba výzkumné techniky

Jak jsem uvedla výše, pro výzkum jsem zvolila techniku polostrukturovaného rozhovoru (interview). Jeho výhodou je zejména otevřenost a možnost tazatele přizpůsobit se aktuálnímu průběhu rozhovoru, nevýhodou složitější analýza získaných dat; polostrukturované dotazování se snaží najít kompromisní cestu mezi oběma těmito eventualitami.

K výhodám volněji utvářeného dotazování patří podle Hendla (2005) toto:

- *lze přezkoušet, zda dotazovaný otázkám porozuměl*
- *dotazovaný může vyjevit své zcela subjektivní pohledy a názory*
- *dotazovaný může samostatně navrhnout možné vztahy a souvislosti*
- *je možné tematizovat konkrétní podmínky situace dotazovaného (Hendl 2005, s. 166)*

Tyto body se jeví jako velmi efektivní pro cíl práce i dílčí výzkumné otázky.

6.5 Popis realizace výzkumného šetření

Před zahájením výzkumného šetření byli vybráni a postupně osloveni lidé, jejichž životní situace odpovídá cíli práce, tj. mají v současné době nařízenou exekuci (listopad 2015). Tyto osoby jsem oslovila telefonicky nebo emailem, informovala jsem je o účelu rozhovoru a jeho organizaci (přibližná délka a průběh, okruhy otázek, zpracování získaných dat); zároveň jsem je ubezpečila o zachování anonymity. Poté, co souhlasili s realizací rozhovoru, jsem si s nimi domluvila schůzku (listopad 2015). Všem

informantům byla nabídnuta možnost seznámit se s výsledky šetření, někteří z nich projeví o seznámení s bakalářskou prací zájem.

Rozhovory byly realizovány v období prosinec 2015 až leden 2016; zaznamenávány byly na diktafon na mobilním telefonu (po vyslovení souhlasu informanta s nahráváním). Všechny rozhovory trvaly od 25 do 40 minut.

Otázky byly kladeny v připraveném pořadí, avšak v některých případech informant odpověděl v rámci položené otázky zároveň na otázku další, ta byla proto vynechána. Zároveň byly v některých případech položeny doplňující – sondážní otázky, a to v případě, že dotazovaný zmínil informaci zvláště cennou pro výzkum nebo byla jeho odpověď nejasná.

V lednu 2016 byly nahrávky doslovně přepsány (doslovná transkripce), což umožňuje zachování autenticity a zároveň efektivní práci s textem. Poté byly zjištěné údaje analyzovány.

6.6 Popis výzkumného souboru

Pro výběr výzkumného souboru jsem zvolila záměrný výběr informantů, konkrétně výběr úsudkem (jinak účelový, ad hoc či kvalifikovaný – Reichel 2009).

Pro účely výzkumného šetření jsem zvolila jako informanty osoby, které měly v době rozhovoru nařízenou alespoň jednu exekuci a mohly tedy zprostředkovat přímou zkušenost. Jednalo se o osoby, které žijí v nymburském okrese.

Jednotlivé informanty označuji v práci zkratkou I_x, kde x je číslo informanta.

Tabulka č. 2: Identifikace informantů

kódování	pohlaví	věk informanta
I 1	muž	40 let
I 2	žena	42 let
I 3	žena	41 let
I 4	žena	34 let

Zdroj: vlastní výzkumná činnost

6.7 Popis analýzy dat

V empirické části práce analyzuji odpovědi informantů na otázky položené v rámci polostrukturovaného rozhovoru. Empirickou část strukturuji podle dílčích výzkumných otázek, kde nejprve uvádím odpovědi získané z rozhovorů, a to formou citací a parafrází. Jeden z rozhovorů je pak v doslovném přepisu uveden v příloze bakalářské práce. Následně získané a popsané odpovědi interpretuji, hledám vzájemné souvislosti a na konci každé části shrnuji, k jakým závěrům jsem u jednotlivých dílčích výzkumných otázek došla.

6.8. Etická rizika výzkumu a rizika výzkumné strategie

Téma exekuce je poměrně citlivé a do jisté míry je také předmětem různých tabu a mýtů. Pro výzkum je proto rozhodující, zda a nakolik se podaří navázat důvěryhodný vztah mezi tazatelem a informantem. Za etické riziko považuji také nebezpečí, že informant bude pociťovat tazatelův přístup jako hodnotící (zejména v souvislosti s otázkou zavinění exekuce), případně bude cítit během rozhovoru emocionální dyskomfort.

Rizikem výzkumné strategie může neobjektivní interpretace dat výzkumníkem, ovlivněná jeho osobními názory. U výzkumu malého rozsahu hrozí také fakt, že se nepodaří zachytit dostatečně reprezentativní spektrum informací; ostatně obtížná zobecnitelnost je znakem kvalitativního výzkumu obecně (Hendl 2008). Rizikem výzkumu je také to, že informanti budou o objektivních datech (např. počet exekucí či výše závazku) referovat nepřesně či neúplně.

7 Popis a interpretace výzkumných otázek

7.1 Dílčí výzkumná otázka 1 – Co předchází nařízení exekuce na dlužníky?

Na prozkoumání této výzkumné otázky jsem využila pět tazatelských otázek. Cílem výzkumné otázky bylo hledat zmapovat historii zadlužení u dlužníků zkušenosti, se kterými do exekuce vstoupili.

Z odpovědí informantů vyplývá, že dva z nich nemají předchozí zkušenosti s exekucí a tuto situaci zažívají poprvé (např. „*No předtím jsem neměla žádný*“ I 3), jeden informant již exekuci v minulosti absolvoval. Informantka č. 4 odpovídá „*Asi jo, no, sice už mám tři, ale jo*“, ale zároveň upřesňuje, že jednu exekuci již absolvovala „*měla jsem čtyři, jednu jsem musela hned zaplatit.*“ (I 4)

Informant č. 1 má v současné době nařízených šest exekucí, informantka č. 2 „*v současné době mám nařízenou jednu exekuci*“, u informantky č. 3 probíhá pět exekucí a u informantky č. 4 tři exekuce.

Podle odpovědí informantů spočívá těžiště jejich závazků v nesplacených úvěrech („*To jsou spíš... takový ty úvěry* – I 1), avšak objevují se i další druhy závazků (pokuta, směnka, telefonní paušál). Informantka č. 3 dluží kromě úvěrových společností také na směnku bývalému zaměstnavateli „*Potřebovala jsem sehnat práci, práci jsem sehnala, ale pán měl podmínku, že se podepíše prázdná biankosměnka a když jsme pak skončili, tak za půl roku po mě chtěl 200 000*“ (I 3). U informanta č. 1 pochází jeho exekučně vymáhané závazky převážně z úvěrů. Celková výše jeho závazků včetně nákladů exekuce je „*no, zhruba ve výši tak cca 1 milion*“ (I 1). Informantka č. 2 čelí vymáhání závazku z úvěrové karty „*Ta výše, poslední, co bylo soudně přikázáno, tak byla ve výši přibližně 40 000 a navýšila se mi skoro o 20 000 díky té exekuci.*“ Informantka č. 3 uvádí „*To ještě bude dobře asi 200 – 250 000.* U informantky č. 4 se jedná o částku 34 000 Kč.

Nezanedbatelnou část vymáhané částky tvoří úroky (a další příslušenství včetně nákladů nalézacího řízení) a náklady exekuce; v některých případech převyšují tyto náklady vymáhanou částku, konkrétně se jedná o dluh za jízdu načerno v MHD „*to bylo z nějakých 940 korun částka nějakých 19 000*“ (I 4). Z rozhovorů také vyplynulo, že právě výše nákladů exekuce a její příslušenství je pro informanty zatěžující „*oni vlastně když dlužíte 5000, tak třeba úrokama vám to pak naskáče třeba na těch 50 000, a to je ten mazec.*“ (I 3)

Většina z informantů nemá zkušenosti s mimosoudním vymáháním ze strany věřitele. Informant č. 1 odpověděl, že ho věřitel nijak neupomínal a začala mu rovnou chodit soudní korespondence „*rok 2009 jsem strávil skoro celý na soudě, protože to byla jedna obsílka za druhou*“. Informantka č. 4 má obdobné zkušenosti „*nic, přišly mi jenom papíry, hotově, exekuce daná, žádný upozornění, nic prostě*“ (I 4).

Jedna z informantek se v době před nařízením exekuce setkala s jednáním věřitele ve formě telefonického vymáhání, které pociťovala jako nátlak a vyhrožování: „*nejdřív věřitel vyhrožoval, já jsem na to nereagovala, a pak vlastně mi přišlo rovnou rozhodnutí od soudu a od exekutora*“ (I 3) a na upřesňující dotaz, jak vyhrožování vypadalo, doplňuje „*Bylo to jak telefonicky, písemně to nebylo, pak už jsem ty telefony nezvedala (...) Vysloveně nátlak*“. (I 4)

U informantky č. 2 byla exekuce nařízena poté, co neúspěšně prošla oddlužením a následně konkurzem a věřitelé začali vymáhat své pohledávky, které nebyly uspokojeny v insolvenčním řízení. S věřiteli vyjednával insolvenční správce informantky při ukončení konkurzu, avšak z rozhovoru vyplývá, že se informantka následně přestala v situaci orientovat (pravděpodobně následkem horší komunikace ze strany správce). „*Došlo to vlastně tak daleko, že jsem to nechala být, a vlastně když v tom procesu pracovním, co jsem dělala, tak když jsem si byla pro výplatu, tak mi bylo řečeno, že mám nižší plat a já jsem byla jako překvapená, proč se tak děje a oni říkali no vy máte exekuci, vy neplatíte, vy si nevyzvedáváte poštu, a já jsem říkala, že vůbec o ničem nevím (...) takže ta exekuce byla nařízená, aniž bych se k tomu mohla nějak vyjádřit, aniž bych o tom věděla.*“ (I 2)

U informantky č. 4 se objevuje téma dohody na splátkách, která proběhla sice už po nařízení exekuce, ale před jejím faktickým provedením – informantka se aktivně spojila s exekutorským úřadem a domluvila se na splátkách s odůvodněním, že pobírá pouze

rodičovský příspěvek, avšak i přes nabídku splátek nemá klientka jistotu, že exekuce nebude provedena (v citaci se hovoří o mobiliární exekuci) „*já kdybych se s nima nespojila, nedomluvila, i jak jsem volala na tu exekuční (...) a já jsem říkala, dneska mi to přišlo, dneska se s váma kontaktuju a prostě chci to řešit, a oni říkali no tak nám pošlete šest tisíc a já jsem říkala nemám, protože jsem na rodičáku, fakticky, a že vám to budu splácet, a ona říkala jo, můžete splácet, to jako můžete, ale můžete očekávat, že prostě vymahatel vám přijde domů. A už splácím pravidelně dva roky každé měsíc a zatím nikdo nebyl, protože žádná prodleva není zatím.*“ (I 3)

Dalším zásadním okamžikem exekuce je moment, který odstartoval její nařízení. Informant č. 1 utrpěl pracovní úraz, jehož následkem ztratil zaměstnání „*a na rok jsem přišel o veškerou možnost výdělků*“ (I 1). Následkem toho přestal být schopen plnit své závazky v čele s úvěrem na auto (které musel vrátit a věřitel odstoupil od smlouvy, tudíž úvěr sesplatnil a po informantovi tak začal vymáhat celou částku) a dalšími úvěry, což vyústilo v jejich exekuční vymáhání.

U informantky č. 2 se jedná o nařízení exekuce po ukončení insolvenčního řízení (oddlužením, následně konkurzem), kdy chtěl věřitel vymoci svoji neuspokojenou pohledávku, což mu umožnil fakt, že měla informantka příjem ze zaměstnání „*oni ze mě chtěli nějaký peníze dostat a viděli, že ten pracovní poměr tam je (...) a tudíž si myslím, že ten věřitel udělal tenhle krok*“ (I 2) . Informantce ani insolvenčnímu správci se nepodařilo s věřitelem domluvit na smírném řešení např. v podobě splátek a ten dal návrh na zahájení exekuce.

U informantky č. 3 došlo k zahájení exekuce uplatněním směnky bývalého zaměstnavatele („*tam šlo o tu směnku*“), v širším hledisku se jedná o náhlý jednorázový výdaj, který není dlužník schopen naráz uhradit. V případě informantky se jednalo o 200 000 Kč (jak uvádím výše), což pro ni byla v daném okamžiku likvidační částka. „*V dnešní době... bolí to, mám rádoby zkaženej život, ale i tak si na druhou stranu říkám zaplat' pánbůh, že tam napsal jenom dvě stě, že tam nenapsal nějaký miliony, protože to už bych opravdu asi tady někde skočila pod vlak.*“ (I 3) Informantčina zkušenost vypovídá o znepokojující praxi zaměstnavatelů krýt svá rizika směnkou, kterou zaměstnanci ve snaze zajistit si zaměstnání podepíší „*potřebovala jsem sehnat práci, práci jsem sehnala, ale pán měl podmínku, že se podepíše prázdná biankosměnka*“ (...) „*prostě tu práci jsem potřebovala, tak jsem to vzala i u takovýho*

podfukáře“ (I 3) a když pak zaměstnavatel své právo uplatní, tak se jim nepodaří se proti směnce ubránit.

Informantka č. 4 neoznačila žádný moment nebo situaci, které by exekuci odstartovaly.

Shrnutí DVO 1 Co předchází nařízení exekuce na dlužníky?

Z výzkumného šetření vyplynulo, že většina informantů nemá předchozí zkušenost s exekucí; co se týče počtu aktuálně nařízených exekucí u informantů, zjištěný počet odpovídá informacím Exekutorské komory ČR uvedeným v teoretické části, podle nichž má průměrný povinný nařízeno souběžně více exekucí. Co se týče závazků, jednalo se u informantů převážně o spotřebitelské úvěry, avšak objevily se i další typy závazků.

Výzkum ukázal, že za vypuknutím platební neschopnosti může stát jedna konkrétní událost, která odstartuje řetězec dalších (v tomto případě pracovní úraz a pokles příjmu). Jakmile dospěje situace k odstoupení věřitele od smlouvy, je pro dlužníka obtížné tuto částku zaplatit a pokud tuto situaci nevyřeší např. další půjčkou nebo dohodou, věřitel přikročí k soudnímu, potažmo exekučnímu vymáhání. Z širšího hlediska se jedná o příklad nezdravého zadlužení, kdy dlužník neměl dostatečnou finanční rezervu ani jiné zabezpečení (např. pojištění), které by mu pomohly překlenout aktuální nepříznivou finanční situaci. Jako další startovací moment se ukázal nečekaný vysoký výdaj (resp. uplatněná pohledávka) v podobě předložené směnky, v dalším případě vznikla exekuce jako důsledek nezdařeného oddlužení (které jiným způsobem řešilo nepříznivou finanční situaci).

Průměrná výše vymáhané částky u informantů činí (podle jimi uvedených údajů) zhruba 88 000 Kč, což je částka poměrně blízká průměrně vymáhané částce 78 000 Kč, kterou udává Exekutorská komora ČR (jak uvádím v teoretické části). Tato částka obsahuje i příslušenství včetně nákladů exekuce, které jsou informanty pocíťovány jako velmi zatěžující. Výzkumné šetření také ukázalo, že informanti mají představu o výši vymáhané částky.

Z odpovědí informantů vyplynuly různé zkušenosti s průběhem vymáhání v době před nařízením exekuce; většina informantů tuto zkušenost neučinila, jedna informantka

absolvovala nátlakové jednání ze strany věřitele. Informanti referovali také o nízké informovanosti.

7.2 Dílčí výzkumná otázka 2: Jak se exekuce projevuje v životě dlužníků?

Na zodpovězení této dílčí výzkumné otázky jsem použila patnáct tazatelských otázek, jejichž cílem bylo prozkoumat konkrétní projevy nařízené exekuce v životech dlužníků.

U tři z informantů probíhá exekuce formou srážek ze mzdy: *„Probíhá formou splátek, to znamená, že zaměstnavatel byl uvědoměn o tom, že vlastně nějakou tu pohledávku tam mám...“* (I 2) a na doplňující dotaz, zda se jedná o srážky ze mzdy, informantka doplňuje *„Tak, srážky ze mzdy, takže docházelo ke srážkám ze mzdy a dochází doteďka.“* (I 2)

Informant č. 1 má kromě srážek ze mzdy z minulosti zkušenost i se srážkami z podpory v nezaměstnanosti *„když jsem byl na ÚP, tak mi strhával, žejo, z podpory, z platu“* (I 1). Zároveň mu byla exekučně vydražena polovina nemovitosti, v níž bydlel. Také další informantka má zkušenost se srážkami ze mzdy a nařízenou dražbou nemovitosti; zároveň se zmiňuje o splátkách exekucí, které jsou v pořadí *„V současné chvíli mi to strhává zaměstnavatel z výplaty rovnou, takže už na konto dostávám jen to, co zbyde, a další dvě ještě každý měsíc zaplatím složenkou, abych to prostě měla co nejdřív z krku. Plus tam je ta dražba (bytu).“* (I 3)

Informantka č. 4 řeší svou exekuci splátkami a přidává zkušenost s exekucí příkázáním pohledávky z účtu a výběrem dvojnásobku životního minima podle § 304 b OSŘ *„měla jsem pozastavený účet (...) přišly mi tam přídavky a říkala jsem, že se nemůžu na svůj účet dostat, a úplně úplně bez koruny jsme byli (...) nakonec jsem volala do banky asi po třech dnech a ta paní říkala, že mám nárok na dvojnásobek životního minima, že to mi vyplatit musej“.* (I 3)

Dalším zkoumaným tématem byla srozumitelnost informací o exekuci. Většina informantů se shodla, že považují informace (pokud jsou jim dostupné) za částečně či úplně nesrozumitelné. *„Kolikrát ani nerozumím, o co tam vlastně jde, fakticky. Odborný*

slova.“ (I 4) Informant č. 1 pociťuje informace o exekuci jako nesrozumitelné a postrádá zejména informace o celkové dlužné částce; zároveň referuje o tom, že úroky jsou dokumentech o exekuci udávány v procentech a běží do zaplacení, povinný tedy nevidí celkovou dlužnou částku včetně vyčíslení úroků „*Já těm papírům moc nerozumím, protože tam mě chybí, kolik to třeba dělá, jo (...) oni vám pošlou papír, kde je vyčíslení nějakých těch nákladů a tak, procentama, ale kolik to dělá celkově, to vám tam nikde nenapíší.*“ (I 1) Informantka č. 2 neobdržela o exekuci žádné vyrozumění, má pouze informace získané od svého zaměstnavatele, který obdržel exekuční příkaz. Další z informantek předtím, než nastoupila do současného zaměstnání, pracovala u soudního exekutora, „*takže ta deformace z povolání tam zůstala, takže některým (informacím, pozn. aut.) jo*“ (rozumím, pozn. aut.) (I 3).

Jedna z tazatelských otázek zkoumala zkušenost informantů s chováním exekutora, resp. jeho zaměstnanců, se kterými přišel informant do styku, ať už se jedná o vykonavatele nebo administrativní pracovníky. Jeden z informantů pociťoval chování vykonavatele exekutora jako arogantní: „*exekutor (...) se choval arogantně, jo, ten když chtěl vstoupit ke mně do bytu nebo do baráku ještě v té době, tak mi vlastně neukázal ani ten papír, kterej ho k tomu opravňuje, neukázal mi průkaz exekutora, nic.*“ (I 1) Také další z informantů reflektuje negativní zkušenost s jednáním se zaměstnanci exekutora a svůj pocit ponížení „*Nepříjemný. Jsou nepříjemný. Jsou prostě jako kdybych byla nějaký kus hadru, prostě se se mnou po tom telefonu baví jak s nějakým nevím co.*“ (I 4)

Informantka č. 2 hovoří zejména o pocitu nátlaku ze strany exekutorského úřadu: „*Je to hodně na psychiku, a takový i bezpráví, že vy vlastně máte zájem o to to řešit, a oni na vás ještě tlačí a přitom vědí, že už fakt nemají co z vás vytlouct.*“ (I 2) Další z informantek má naopak kladné zkušenosti se zaměstnanci exekutora „*Slušný a všechno, a říkám, opravdu s nima nemám žádnéj problém*“ (I 3); zároveň se jí podařilo domluvit se u všech svých exekucí na splátkách.

Dalším zkoumaným tématem byla majetková situace; informant č. 1 kvituje, že pobírá ke mzdě ještě částečný invalidní důchod; z odpovědi vyplývá, že srážky ze mzdy ho tudíž nezatěžují. Informant je poměrně dobře obeznámen o výpočtu nezabavitelné částky a má pochybnosti o tom, zda by bylo možné pokrýt rizika v případě, že by

nepobíral invalidní důchod („na to, že jsem sám, tak by to stačilo, ale když by se mi něco rozbilo...“) (I 1)

Jedné z informantek (I 2) exekuce brání v tom, aby si mohla zajistit takový život, jaký měla před zadlužením; prodala byt, aby zaplatila dluhy, a měla v plánu uspořít si peníze, ale z odpovědi vyplývá, že jí v tom exekuce (prováděná srážkami ze mzdy) brání.

Informantka č. 3 uvádí zejména dopady exekuce na svůj praktický život; přizpůsobila jí svou životní úroveň, avšak stále pokládá situaci za zvládnutelnou; zmiňuje také, že se jí tíživěji jeví situace o Vánocích: „Musíte víc počítat. Na dovolený už jsem nebyla 4 – 5 let. Tak holt mám starý auto, nejezdím novým, nejezdím na dovolený, do zahraničí. Takhle, když jsou ty vánoce, tak je to větší nápor na nervy, a přes ten rok, když nejste zvyklá jíst každý den tři bifteky, tak se to v pohodě dá zvládnout. Nebo v pohodě – dá se to zvládnout.“ (I 3)

Informantka č. 4 je vdaná, pobírá pouze přídavky na děti 1500 Kč měsíčně, z nichž splácí 500 Kč měsíčně, aby odvrátila provedení exekuce. Zároveň dává najevo znepokojení a pocit bezvýchodnosti, kdy čím více narůstají dluhy, tím obtížnější je situaci řešit. Na otázku č. 9 odpovídá „Velkou, protože to jde pořád z kopce a člověk by s tím chtěl nějak hnout, ale čím víc to narůstá, tím není možnost, jak by se to řešilo.“ (I 3)

V rámci výzkumného šetření jsem také zkoumala, zda jsou lidé, kterým je nařízena a prováděna exekuce, schopni plnit své další závazky. Informantka č. 3 uvádí, že přešla z telefonního paušálu na předplacenou kartu, aby mohla volat pouze v případě, že bude mít finance na zaplacení karty. Informant č. 1 své další závazky, které nejsou vymáhány exekučně, platit zvládá („No, to zvládám.“) a upřesňuje, že se jedná o telefonní paušál, pojištění a že ještě donedávna to byly také televizní poplatky a elektřina. U informantky č. 3 se jedná o spoření, nájem a elektřinu.

V odpovědi informantky č. 2 se objevuje téma půjček od přátel, které informantka v současné době není schopná vrátit, avšak cítí to jako svůj morální závazek „v době kdy jsem byla na dně, jsem si půjčovala na jídlo, takže ti lidi prostě na to čekají a já si říkám, že to jsou mí blízcí přátelé, kteří mě znají z dob, kdy to bylo dobrý, a ty peníze mi půjčili, a já mám pocit, že vůči nim mám větší závazek než vůči těm bankám“. (I 2)

U dvou informantů bylo zjištěno, že exekuce přímo ovlivnila jejich bytovou situaci, u jedné informantky je bydlení ohroženo. Dva z informantů pobývají v současné době na ubytovně, jednomu z informantů byla nemovitost vydražena a jedné informantce dražba bytu hrozí. V odpovědi informanta č. 1, jemuž byla vydražena nemovitost v exekuci a on byl nucen odstěhovat se na ubytovnu: „*Exekuce rapidně ovlivnila moje bydlení, jelikož jsem musel opustit... musel opustit barák, kde jsem strávil bezmála 40 let, a teďka bydlím na ubytovně.*“ (I 1) U další informantky se setkáváme s tématem, kdy jí nezbyvá z nezabavitelné částky dostatek finančních prostředků, aby si mohla pronajmout byt (nyní bydlí na ubytovně poté, co prodala svůj byt, aby zaplatila závazky). „*No, to je to, že nemám domov. Ty srážky jsou ještě adekvátní vůči tomu příjmu, protože bydlím na tý ubytovně, a kdybych si měla zaplatit klasický pronájem, tak se obávám, že musím asi našetřit, abych to zvládala. Takže vědomě vím, že ty peníze musím nějak našetřit a vím, že to musím vydržet. (...)*To je takový můj cíl, do roka to zvládnout tak, abych mohla odejít do svého bytu a měla své soukromí.“ (I 2)

Dvě z informantek subjektivně nepocítují, že by exekuce jejich bydlení ovlivnila; jedna z nich má nařízenou dražbu bytu, tudíž existuje hrozba, že byt bude prodán a informantka se bude muset z bytu vystěhovat. Další informantka sdělila, že bydlení zajišťuje přednostně, aby neohrozila rodinu, avšak platí nájem na úkor dalších závazků, které zůstávají nezaplacené. „*První, co děláme, je mít střechu nad hlavou. Platíme nájem, elektřinu, školku dětem, aby nenarůstal dluh na bytě, abysme s dětma neskončili pod mostem někde a děti v dětském domově... tím pádem nesplácíme půjčky, protože musíme zaplatit nejdřív tohle.*“ (I 4)

Prostřednictvím výzkumného šetření jsem zkoumala vnímání exekuce a jejího nařízení. Informant č. 1 reflektuje v odpovědi svoje negativní pocity spojené s prvním setkáním s exekucí „*To víte, že to příjemný není, protože když se s tím setkáte poprvý, jo, tak to teda nic příjemného není.*“ (I 1). Po upřesňujícím dotazu na opakované exekuce informant dává najevo také pocity otupění a rezignace „*Potom už to člověku tolik nepříjde, protože když vám udělaj defacto to, že vám díky tý exekuci trhávaj z platu, jo, a pak vám seberou i barák, tak už víte, že nemáte o co přijít.*“ (I 1) Také v další odpovědi se zrcadlí prožitky úzkosti a obav: „*Když jsem mezi lidma, tak si to nepřipouštím, když jsem doma, tak to na mě občas padne, je to nápor na nervy. Je to něco hroznýho. Takhle, když už tu práci mám a vím, že to budu moc zaplatit, tak takhle,*

bolí to, ale dá se to, Ale když pak třeba člověk přijde o tu práci, tak to bylo období, kdy jsem stála, já bydlím v paneláku, tak dole u schránek a klepala jsem se a brečela jsem, protože jsem se bála tu schránku otevřít, co tam na mě vypadne, co tam bude.“ (I 3)

Kromě výše popsaných pocitů, které se u informantů objevily v souvislosti s exekucí, zazněl také prožitek vzteku: *„Chcete vědět, co jsem prožívala? Šla jsem vzteky do kuchyně, zapálila jsem si cigáro, zavolala jsem manželovi, že mám exekuci úplně našťvaná.“ (I 4)* Stejná informantka referuje také o přání, aby exekuce skončila. *„Že bych ji chtěla mít z krku.“ (I 4)*

V kontrastu s prožitky úzkosti a nepříjemnosti stojí jisté smíření se situací, spojené v tomto konkrétním případě s tím, že je situace řešena: *„Ale jako když tu práci mám, a říkám, tyhle první čtyři úplně v pohodě, tak žiju. Někdo platí hypotéku, někdo platí leasing na auto, já platím exekuce. Takhle poslední ohledně toho bytu už je krušnější, ale jinak v pohodě.“ (I 3)*

Ve výzkumném šetření jsem zkoumala, zda informanti hovoří o svých exekucích s okolím a jak okolí na tento fakt reaguje, případně jaký mají informanti k exekuci postoj ze společenského hlediska. Z výzkumného šetření vyplynulo, že informanti o své situaci s okolím cíleně nehovoří a preferují, když o ní okolí (mimo rodinu) neví: *„Já abych se přiznala, tak jsem se s tím nijak nechlubila“ (I 2)* *„Já jsem to až takhle neventilovala, prostě jsem... jo, jako rodina to ví, to neříkám, ale okolí – ne že bysem se za to styděla, když se mě zeptaj, tak jim řeknu „ano, mám“, ale neříkám to dál.“ (I 4)*

Informantka č. 4 taktéž uvádí, že o exekuci s nikým nehovoří: *„Nikdo nic neví. Tím, že zatím exekutor nemusel přijít, nedělá ostudu nám jako po baráku, aby o tom lidi věděli, zatím o tom nikdo neví. Když se o tom člověk nebaví...“ (I 4)* Informant č. 1 má zkušenost s tím, že stal kvůli exekuci terčem negativního zájmu okolí: *„Tak na to, že jsem bydlel na malý vesnici, tak já si myslím, že okolí reagovalo tak, že si o mě akorát každě povídal.“ (I 1)*

Další zkoumanou oblastí byla rodina ve vztahu k exekuci. *„Jelikož já mám vlastně za rodinu akorát sestru, to další příbuzenstvo, ty tety, ty se mně ani jednou nezeptaly, jestli potřebuju s něčím pomoci.“ (I 1).* Jedna z informantek podotkla, že mají občas s manželem spory související s jejich zadlužením, potažmo exekucí, která zasahuje do jejich vztahu. Další z informantů navázal v průběhu exekuce vztah, avšak ten skončil

právě kvůli jeho nespláceným závazkům – jeho partnerka chtěla založit rodinu a měla obavy, že to kvůli dluhům jejího partnera bude obtížné.

Výzkumné šetření se zabývalo také vztahem exekuce a zaměstnání. Dva informanti se nesetkali s problémy při hledání zaměstnání (jedna z informantek byla na rodičovské dovolené, druhá má dlouhodobé stabilní zaměstnání). Naopak dva informanti měli negativní zkušenosti v zaměstnání v souvislosti s exekucí – v jednom případě zaměstnavatel argumentoval přílišnou personální zátěží: „*Taky se mi stalo, že mi prostě řekli, že tím, že mám exekuci, tak mě nevemou, že maj akorát jednu účetní, a že prostě ta to tam prostě nestíhá.*“ (I 1) V druhém případě se jedná spíš o pocit tlaku ze strany zaměstnavatele a rozdílného přístupu: „*To byla moje první zkušenost, když jsem nastoupila k zaměstnavateli a musela jsem jít s pravdou ven, vlastně ta účetní musela ty srážky provádět a už se na vás dívali skrz prsty (...) okamžitě mě brali, jestli něco nekradu... to už taky je psychicky náročný... vy máte čistý svědomí, nikdy jste nic neukradla, je to taková křivda.*“ (I 2)

Další zkoumanou rovinou dopadů exekuce byla oblast zdraví; při výzkumném šetření všichni informanti zdůrazňovali nápor exekuce na psychiku, případně její propojení se zdravotními projevy. „*Bolesti břicha, křeče, nervy (...)* K lékaři nechodím vůbec. Občas mám závratě. A nervy, vzteky.“ (I 4) U informanta č. 1 se během exekuce projevil psychické obtíže takové míry, že byl hospitalizovaný v psychiatrické léčebně (ačkoliv si není jistý, co je příčinou jeho stavu; sám ale podotýká, že před exekucí tyto potíže neměl) „*Víte co, tady já nevím, jestli to je tou exekucí... kolikrát když člověk nevěděl, kudy kam, tak se člověk honily hlavou takový věci... že jsem skončil až v Bohnicích, žejo...*“ (I 1)

Další informantka referuje, byť zprostředkovaně, o tématu sebevražednosti: „*Já jsem se setkala i s tím, že člověk má tendence i sebevražedný, teda ne u mě, že bych..., naštěstí, ale říkala jsem si, určitě je nějaký světlo, nějaká cesta, dozvěděla jsem se od své kamarádky, že její známý měl s tímhle problémy a vyřešil to sám a vůbec to na něm nebylo znát.*“ (I 2)

Informanti v rozhovorech hovoří o změně kvality života během exekuce; nejmarkantněji ji pociťují na základních životních potřebách „*Změnil se (život pozn. aut.) v životní úrovni, v takové té základní životní úrovni jako je jídlo, tam se člověk musel uskromnit, a v otázce toho bydlení (...)* Je pravda, že když jsem přicházela k tý ubytovně, tak jsem si

říkala, kde to jsem, úplně jsem se rozbrečela, co to je, a zase jsem si to musela v sobě přijmout.“ (I 2)

Informantka zmiňuje v kontextu poklesu kvality života také nesoulad v rodině „*Samý dluhy, vztek, hádky doma, že se to nezvládá, takový to běžný. Na dovolenou nejezdíme, protože nemáme na to, v dnešní době za všechno hradíte, takže já jsem nemohla ani děti na kroužky dát, a teďka ve školce mají hudební kroužek, který je zdarma, takže aspoň tam.*“ (I 4) Informantka v dalším rozhovoru hovoří o nutnosti šetření a plánování, avšak nepociťuje to jako změnu kvality života: „*Nemůžete si vlastně, nemůžete jakoby žít jako ty ostatní. Musím přemejšlet nad blbostmi, jestli 5 rohlíků nebo půlku chleba, a jestli v akci tohlencto nebo támhlencto, ale to není o kvalitě života, prostě mám kde bydlet, nemám v obyvaku koženou sedačku, to nemám, ale jako žiju i tak kvalitní život, akorát je to nápor na nervy a nemůžu třeba v létě ject na tu dovolenou na ty Kapverdy, to nejedu.*“ (I 3)

Výzkumné šetření se zabývalo také negativním dopadem na zvyky či koníčky informantů. „*Koníčky ani tak jako ne, koníčky má člověk stejný*“ (I 1) „*No, začla jsem víc šetřit, to ano, a koníčky, to ani ne.*“ (I 3) Nutnost šetření se prolíná rozhovory jako červená nit; jedna z informantek pohlíží na během exekuce upevněnou schopnost šetřit dokonce jako její přínos „*Ale co mě ovlivnilo, jak se říká všechno zlé je pro něco dobré, tak naučit šetřit. Protože to si člověk říká, nějak bude a co, tady dvě stovky, a najednou se vám ty priority musely změnit, a to jsem i ráda, že se tohle stalo, protože dokážu víc šetřit než kdykoliv jindy. Mě tohle přineslo náhled na to, že musím myslet i do budoucna, a myslet na to, že je dobřej pocit mít před výplatou dva tisíce než nějakých dvanáct korun.*“ (I 2)

Stejná informantka se ohlíží do minulosti a referuje o psychickém mechanismu, který jí pomohl situaci zvládnout: „*Opravdu si říkám, zpětně když se na to podívám, to není možný, co jsem všechno musela vydržet, jako bych to ani nebyla já, někdy člověk když dojde na nějakou velkou hrozbu, tak se ve vás najde taková velká síla, to je přesně ono, že v sobě máte takový hnací motor.*“ (..) „*U mě je štěstí to, že jsem ušla kus cesty a udělala práci sama na sobě, to je pro mě štěstí, že jsem na sebe pyšná, že pro mě není štěstí mít pytel peněz, ale žít sama se sebou v míru.*“ (I 2)

Životní změna se objevuje i v dalším rozhovoru, kde informant hovoří o změně sebe sama v souvislosti s exekucí: „*člověk se změnil tak nějak celej, jo, že prostě na ten svět*

kouká úplně jinak“ (I 1) Zároveň tento informant referuje o pocitu rezignace či marnosti „já jsem bejval, bejval jsem nervák, teďka už teda nejsem takovej nervák, ale běda... jo, pak už je mi jedno, kdo to je... můžou to bejt klidně policajti, je mi to úplně jedno. Já nemám co ztratit““ (I 1)

Jedna informantka udává, že omezila kouření („*Ani ne, pořád je to stejný bych řekla. Spíš kolikrát jsem to omezila to kouření.*“) (I 4) Zároveň však na jiném místě rozhovoru zmiňuje zapálení cigarety v souvislosti se stresem spojeným se zjištěním exekuce. Podobný mechanismus explicitně popisuje další informantka, avšak zároveň shrnuje, že kouření omezila kvůli nedostatku financí: „*To ne, protože na ty cigára nemám. Jako zapálím si, od sousedky, to jo, ale abych kouřila Marlboro, my kouříme ty levnější. Když nervy jsou, tak samozřejmě těch cigaret vykouříte víc. Ale je to taková ta pomyslná berlička, aby se to dalo zvládnout.*“ (I 3)

Shrnutí DVO 2 Jak se exekuce projevuje v životě dlužníků

Výzkumné šetření ukázalo, že informanti procházejí různými způsoby provedení exekuce (někteří čelí i kombinaci způsobů) v čele se srážkami ze mzdy, prodejem nemovitosti a přikázání pohledávky z účtu.

Informace, kterými informanti o exekuci disponují, jsou pro ně převážně obtížně srozumitelné, případně neúplné. Objevuje se také poukázání na absenci informací o exekuci. Chování zaměstnanců exekutora hodnotí informanti většinou jako nepříjemné, ponižující a neprofesionální, naopak jedna informantka má zkušenost dobrou.

Každý z informantů vnímá podle výzkumného šetření vliv exekuce na svoji majetkovou situaci odlišně; shodují se v tom, že je různým způsobem zatěžující, ovlivňuje jejich životní styl a také někteří z nich vnímají, že je situace obtížně řešitelná a exekuce jim paradoxně brání v efektivním řešení.

Závazky, které nejsou vymáhány exekučně, jsou informanti vesměs schopni plnit, avšak zároveň tyto platby omezují tak, aby byly zvládnutelné. Obecně snaha omezovat své životní náklady se prolíná všemi rozhovory.

Výzkumným šetřením se prokázalo, že exekuce má vliv na bydlení dlužníků především v případě prodeje nemovitosti a dále nedostatkem finančních prostředků vlivem srážek ze mzdy na zajištění nájemního bydlení. Dva z informantů bydlí v současné době na ubytovně, což výrazně ovlivňuje jejich život zejména v existenciálním pocitu ztráty domova. Z dalších odpovědí vyplývá, že informanti pociťují bydlení jako prioritu.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že informanti vnímají své nařízené exekuce jako soukromou záležitost, o které neradi hovoří s okolím a preferují, když o ní okolí neví. Objevuje se také motiv stigmatizace vlivem exekuce a obavy z reakce okolí, případně zkušenost s ní.

Ve výzkumném šetření se neprokázalo, že by exekuce razantněji ovlivnila vztahy informantů s rodinou, pouze jedna informantka uvedla hádky s manželem a další informant rozpad vztahu. Zazněla také pochybnost nad tím, že by informantům rodina poskytla oporu, ačkoliv potřeba podpory je implicitně přítomná. Z výzkumného šetření vyplývá, že nařízená exekuce nezasáhne jen konkrétního jedince, ale celou rodinu včetně dětí a jejich životní úrovně, zde v podobě trávení volného času (kroužky).

Ve dvou případech v rozhovorech zazněly negativní zkušenosti s exekucí ve vztahu k zaměstnavateli, ať už jako důvod k nepřijetí do zaměstnání nebo jako nepříjemná zkušenost s chováním zaměstnavatele. Exekuce může mít podle výzkumného šetření negativní vliv na zaměstnatelnost povinného a blokovat mu tím možnost příjmu, případně vytvářet podhoubí pro nelegální zaměstnání.

Exekuce nemá podle výzkumného šetření výraznější vliv na zdraví informantů; u jedné informantky se během exekuce objevily zdravotní potíže, u dalšího informanta obtíže psychiatrického rázu. Neprokázalo se, že by zdravotní obtíže byly spojené s nedostatkem zdravotní péče z ekonomických důvodů.

Bylo zjištěno, že exekuce výrazným způsobem ovlivňuje životní styl a kvalitu života, zejména naplňování životních potřeb; z výzkumu vyplývá, že na běžných záležitostech (např. jídlo, volný čas dětí, dovolená) informanti nejvíce pociťují dopady své ekonomické situace. Ta se promítá také např. do kouření, které informanti, kteří kouří, omezují; zároveň však z rozhovorů vyplývá, že jim kouření pomáhá zvládnout stres. Do jiných zvyků či koníčků se podle informantů exekuce negativně nepromítá.

Podle výzkumného šetření se exekuce také výrazně promítá do psychického rozpoložení dlužníků; informanti konkrétně hovoří o celé škále pocitů od vzteku přes strach po rezignaci. Informanti se také zamýšlí nad vlivem exekuce na ně samotné a zaznívá názor, že je tato zkušenost změnila. Jedna informantka dokonce spatřuje v exekuci podnět k seberozvoji a reflektuje změny životních priorit, náhledu na svět a téma zodpovědnosti vůči vlastní budoucnosti (implicitně postavené do kontextu s předchozí strategií zaměřenou na současnost).

7.3 Dílčí výzkumná otázka 3: Jak dlužníci exekuci řeší?

K zodpovězení této výzkumné otázky jsem položila tři tazatelské otázky. Cílem bylo zjistit, jaké strategie informanti používají k řešení exekuce a jakou představu mají o jejím vývoji.

Jednou ze strategií informantů bylo spojit se po nařízení exekuce s exekutorským úřadem a domluvit si splátkový kalendář „*spíš jsem se snažila s nima spojit a splácet*“ (I 4) I v další odpovědi hovoří informantka o dohodě na splátkách ve snaze zabránit mobiliární exekuci, pro informantku nežádoucí: „*Dohodla jsem si ten splátkový kalendář, abysm měla tu jistotu, že když to budu splácet, tak už na mě nikdo nemůžou, nevtrhnou mi do bytu, takže jsem si dohodla ten splátkovej kalendář, kterej pravidelně platím, a vlastně strhávají mi ho i z výplaty, a tím se mi hodně ulevilo, že jsem v klidu tím, že na mě nemůže, že to platím.*“ (I 3)

Další informantka nehovoří explicitně o žádných krocích, které podnikla k řešení exekuce; z odpovědi vyplývá stejně jako u předchozí citace, že srážky ze mzdy pociťuje informantka jako přijatelné řešení a nemá potřebu exekuci jako takovou řešit. Za stěžejní považuje zajištění a udržení takového zaměstnání, aby mohly ze mzdy srážky probíhat. „*Kdybych tu práci neměla, asi bych byla psychicky na tom špatně (...) Probíhá to srážkami (exekuce), nechám ji probíhat a je to pro mě hrozná úleva, že tu práci mám, a když je ta možnost splácení, je to pro mě jako když jsem si brala úvěr a měla jsem příjem a splácela jsem to, to bylo takový jo, splatím to každý měsíc. Já jsem si vlastně tím oddychla.*“ (I 2)

Další zamýšlenou strategií bylo řešit aktuální situaci oddlužením. Informant však toto řešení nepovažuje za ideální, protože mu nevyhovují podmínky tohoto institutu

(konkrétně by mu nestačila na živobytí částka, která by mu zbyla po odečtení splátek na oddlužení). „*Tak hlavně jsem se byl zeptat třeba na oddlužení, jenže náš stát to nastaví tak dobře, že já sám se stejně, i když budu vydělávat 50 000, se v životě oddlužit nebudu moct, protože tam je nějaký, že mi zůstane 9 000*“ (I 1) Zároveň v další odpovědi informant hovoří o plánu oddlužení využít; rozpor v odpovědích vnímám jako nespokojenost s podmínkami nastavenými legislativou, avšak zároveň jako vidinu oddlužení coby přijatelného řešení. Informant má v plánu uhradit menší částky a následně se oddlužit u větších částek „*bude se to vyvíjet tak, že tady na tý televizi je 20 000, pak tam je, žejo, za nějakou pokutu 8000, no... pak tam je pro nějakýho právníka 70 000, a když by člověk vydělával teďka ty peníze, u tý autodopravy... A potom zjistit ještě co kde mám, protože u GE tam snad za nějakou tu kartu, tam je to něco kolem 5 tisíc, u Vodafonu teď nedávno mi taky něco přišlo, to jsou tisícový částky... tak tohlencto všechno poplatit... tyhlencty velký (...)* pak tam je ještě jeden za 100 000... a ty prostě půjdou do oddlužení, a když bude mít člověk peníze a zaplatím 30 % a skončím... já nevím, jestli mi může někdo něco udělat... Oni to sice chtěj platit 5 let, takže se může stát, že to zaplatím celý, ale když zaplatím 30 %, tak já nevím, co se stane.“ (I 1)

Představy o dalším průběhu exekuce jsou poměrně konkrétní „*Tak ty srážky se provádějí podle toho, jakou máte mzdu. Takže já bych řekla, že to budou tak tři roky ještě. Pak jsou otazníky nad téma dalšíma, mám pocit, že jsem jim otevřela dveře.*“ (I 2)

Další informantka kromě nejistoty explicitně projevuje přání, aby exekuce už skončila. „*Nevím, splatit to a mít s nima klid. Budem se modlit, že se nic nevynoří.*“ (I 4) Totéž přání se expresivněji objevuje i v další odpovědi „*Já bych to všechno chtěla strašně moc rychle zaplatit, abych už to měla z krku a aby mi přišlo, že exekuce už se zastavuje a že je zaplacená, a pak už se bude úplně nádherně dejchat.*“ (I 3)

Jedna z informantek vyřešila exekuci (konkrétně příkázáním pohledávky z účtu) tím, že ji uhradila z úvěrové karty; reflektuje, že se nejedná o ideální ani dlouhodobě udržitelné řešení, avšak v danou chvíli se jevílo jako východisko ze situace „*takže jsme šáhli do tý úvěrový karty, a už jí dlužíme. A prostě mi odblokovali účet. Kartu dlužíme dodneška, takže klín klínem, takhle to jde s kopce.*“ (I 4)

Shrnutí DVO 3 Jak dlužníci exekuci řeší?

Z výzkumného šetření vyplynulo, že dlužníci volí různé strategie k řešení exekuce. Jednou ze strategií informantů, jak se s exekucí vyrovnat, je nechat ji probíhat, což se týká zejména srážek ze mzdy. U nich se ukázalo, že je někteří informanti hodnotí (obdobně jako splátky) jako akceptovatelné a relativně bezpečné řešení, chránící (alespoň domněle) před jinými způsoby exekuce, zejména mobiliární.

Další cestou, jak se vypořádat s nařízenou exekucí, je podle výzkumného šetření dohoda na splátkách; výpověď informantky č. 4 poukazuje na to, že i ve fázi nuceného plnění lze najít uplatnění pro dohodu; v případě informantky by pravděpodobně exekutor při vymáhání nebyl příliš úspěšný, dohoda na pravidelném splácení je proto výhodná pro všechny strany.

V jednom případě zaznělo jako řešení oddlužení, avšak s pochybnostmi, zda je pro daného informanta použitelné. Oddlužení je v posledních letech masivně využíváný institut, avšak ne každý považuje jeho podmínky za přijatelné, případně na něj část dlužníků vůbec nedosáhne.

Jedna z informantek referovala o překlenutí exekuce dalším zadlužením, ačkoliv si byla vědoma, že se jedná o řešení, které je dlouhodobě neudržitelné a že poskytne jen dočasnou úlevu za cenu zhoršení situace v budoucnosti. Tíživost situace však může být pro dlužníky natolik silná, že přistoupí i k tomuto kroku a postupně propadají do dluhové pastí.

Ve dvou odpovědích se zrcadlí nejistota ohledně dalšího vývoje, zejména u závazků, které nejsou vymáhány exekučně nebo závazků, které by se mohly objevit – zde se zřejmě zrcadlí předchozí zkušenost s vymáháním. Zároveň informanti vyjadřují touhu, aby byla exekuce zaplácena a ukončena, a očekávají úlevu.

7.4 Shrnutí výzkumného šetření

Z výzkumného šetření vyplynulo, že informanti mají nařízeno zpravidla více exekucí, průměrná vymáhaná částka je blízká celorepublikovým údajům udávaným Exekutorskou komorou ČR. Zpravidla se jednalo o závazky ze spotřebitelského úvěru, případně další typy závazků. Ukázalo se, že informanti před nařízením exekuce čelili

zpravidla neočekávané životní situaci, která způsobila jejich platební neschopnost; tento fakt souvisí také s tím, že nedisponovali dostatečným zajištěním, které by jim pomohlo tuto situaci překlenout.

Výzkumné šetření ukázalo, že exekuce se promítá do života dlužníků v několika oblastech, z nichž nejmarkantnější je majetková situace a životní úroveň, zejména kvalita stravování a bydlení, dále exekuce zatěžuje významným způsobem psychiku dlužníka a promítá se negativně také do pracovněprávních a rodinných vztahů. V menší míře se podle výzkumného šetření exekuce projevuje na zdraví dlužníka. Někteří informanti pociťují exekuci jako společensky stigmatizující faktor a neradi o ní hovoří s okolím. Z výzkumného šetření vyplynul také motiv exekuce jako zásadní životní zkušenosti, která způsobí změnu vnímání sebe sama a vůbec náhledu na svět.

Z odpovědí vyznívá vesměs negativní postoj k exekuci; domnívám se, že tento postoj má souvislost kromě zhoršení majetkové situace také se špatnými zkušenostmi s jednáním zaměstnanců exekutora a nedostatečnou informovaností povinných (resp. jejich neporozumění informacím).

Podle výzkumného šetření volí informanti různé strategie řešení situace od splátek přes podrobení se srážkám ze mzdy až po zaplacení exekuce z kreditní karty; všichni informanti jsou motivovaní k úhradě svých závazků v exekuci, avšak zaznívá frustrace z toho, že jim není umožněno řešit závazky efektivněji. Tomu brání mimo jiné také vysoké náklady na vymáhání a úroky, mnohdy značně převyšující dlužnou částku.

Závěr

Cílem práce bylo zmapovat dopady, jaké má na dlužníky nařízení a provádění exekuce společně s dílčími výzkumnými otázkami zaměřujícími se kromě samotných projevů exekuce v životě dlužníka také na historii exekuce a strategie, jaké dlužníci volí jejímu řešení. Na výzkumné otázky se výzkumným šetřením podařilo zodpovědět a splnit tím hlavní cíl práce.

Výzkumná strategie se osvědčila v tom, že umožnila zachytit nejen pestrost zkušeností informantů, ale i hlubší sondu do jejich myšlení a cítění, což by kvantitativní strategie umožnila jen těžko. Nevýhodou bylo obtížné vyhodnocení výsledků a také fakt, že objektivní skutečnosti (např. výše závazku) nemusí být informanty prezentovány přesně.

Z výsledků výzkumného šetření vyvozují několik poznatků – zdá se, že prověřování bonity žadatelů o úvěr nedosahuje dostatečné úrovně a bylo by vhodné jej posílit směrem k větší bezpečnosti pro věřitele i dlužníky. Společně s tím se ukázalo, že zvyšování finanční gramotnosti populace je stále aktuální. Svou roli mohou na tomto poli sehrát sociální služby (především odborné sociální poradenství zaměřené na dluhové poradenství) - kvalita informovanosti povinných o exekuci není podle výzkumného šetření na dostatečné úrovni, čemuž může sociální práce napomoci. Další úlohou sociální práce v oblasti zadlužování a exekuce je bezpochyby prevence. Z výzkumného šetření také vyplynuly negativní zkušenosti informantů s chováním zaměstnanců exekutora, což vede k úvahám, nakolik efektivně jsou nastaveny kontrolní mechanismy, např. ze strany Exekutorské komory ČR; koneckonců zvyšování profesionality zaměstnanců exekutorů je dlouhodobě debatované téma zejména v médiích. Výzkumné šetření také poukázalo na to, že s exekučním vymáháním jsou stále spojeny vysoké náklady, byť v minulosti došlo k jejich regulaci hlavně na úrovni nákladů advokátů. Z rozhovorů částečně vyplývá negativní zkušenost s exekucí v souvislosti s pracovněprávními vztahy. V poslední době se hovoří o finanční kompenzaci pro zaměstnavatele, jejichž zaměstnanci mají exekuci, což považují za

dobrou myšlenku (avšak vyslovuji obavu, že by to mělo negativní vliv na náklady exekuce a tím pádem vymahatelnost pohledávek a zatížení povinného).

Jak jsem uvedla již v úvodu práce, exekuce je citlivou záležitostí s ohledem na vybalancování práv aktérů na obou stranách, věřitelů i dlužníků. Jsem toho názoru, že zlepšení podmínek při vymáhání pohledávek se může paradoxně odrazit i na lepší vymahatelnosti vlivem větší motivovanosti dlužníků a rychlejšího splácení pohledávek. Svou roli zde může sehrát i sociální práce, zejména v oblasti prevence a mezioborové spolupráce s dalšími souvisejícími odvětvími zaměřené na optimalizaci podmínek exekuce a snížení negativních dopadů exekuce, např. aktivitami podobnými těm, které realizuje Člověk v tísni či Iuridicum remedium. V tom spatřuji i význam své bakalářské práce, která by k tomu mohla přispět. V praktické rovině lze bakalářskou práci využít například studenty sociální práce nebo sociálními pracovníky pro lepší poznání situace povinných během exekuce, jejich prožitků, zkušeností a vnímání, a přispět tak ke zkvalitnění sociální práce se zadluženými lidmi.

Z výzkumného šetření mi vyplynula především otázka, jakým způsobem zvyšovat finanční (a právní) gramotnost dospělých lidí a předcházet tím nezdravému zadlužování. S tím souvisí také otázka efektivit programů finanční gramotnosti u dětí.

Z výše uvedeného vyvozují náměty pro další výzkum v sociální práci – jedním směrem by mohl být průzkum v oblasti prevence zadlužování se zaměřením na zjišťování a zvyšování jeho efektivit. Druhý navrhovaný směr je zkoumání mezioborové spolupráce v oblasti exekucí a návrh jejího zkvalitnění.

Bakalářskou práci bych ráda symbolicky uzavřela inspirativní citací z výzkumného šetření, která dává naději, že i těžkou životní zkušenost v podobě exekuce lze využít pozitivně pro svůj osobní růst:

„U mě je štěstí to, že jsem ušla kus cesty a udělala práci sama na sobě, to je pro mě štěstí, že jsem na sebe pyšná, že pro mě není štěstí mít pytel peněz, ale žít sama se sebou v míru.“ (I 2)

Literatura

BALABÁN, Zdeněk a kol. *Slabikář finanční gramotnosti*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Cofet, 2011. ISBN 978-80-9043-96-1-0.

BARTŮŇKOVÁ, Staša. *Stres a jeho mechanismy*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1874-6.

BESEDOVÁ, Magda. *Vytváření sítí dluhového poradenství*. Praha: Úřad vlády ČR, 2014. ISBN 978-80-7440-091-9.

CSÉMY, Ladislav, VÁGNEROVÁ, Marie. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2209-5.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7.

FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HLAVSA, Petr. *Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb. s poznámkami a prováděcími předpisy*. 3., aktualiz. a podstatně doplněné vydání. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-704-1.

HUBINKOVÁ, Zuzana. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3., aktualit., doplň. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1593-3.

KRUŠINSKÁ, Kristýna. Vliv předlužení rodiny na potřeby dítěte. *Sociální práce*. 2014, roč. 14, č. 2, s. 11 – 13. ISSN 1213-6204.

MADAR, Zdeněk a kol. *Slovník českého práva*. I. a II. svazek. 2. rozšíř. vydání. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-150-2.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

Meritum Občanské právo. 2., aktualiz. a doplň. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN: 978-80-7357-948-7.

- PRAŠKO, Ján. *Proti stresu krok za krokem*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-0068-9.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálního výzkumu*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
- RIEGEL, Karel. *Ekonomická psychologie*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1185-0.
- RŮŽIČKA, Michal. Časoprostorové a infrastrukturální aspekty procesu sociální exkluze. *Sociologický časopis*. 2011, roč. 47, č. 2, s. 273-296. ISSN 0038-0288.
- SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance. Ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: BECK, 2010. ISBN 978-80-7400-199-4.
- SMRČKA, Luboš. *Rodinný rozpočet a společnost spotřeby*. Praha: Professional Publishing 2008. ISBN 978-80-86946-78-8.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
- WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 6., aktualiz. a doplň. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0.
- ŽÁK, Milan a kol. *Velká ekonomická encyklopedie*. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-172-3.

Legislativní zdroje

Zákon č. 120 ze dne 28. 2. 2001 o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2001, částka 48. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-120>

Zákon č. 110 ze dne 14. 3. 2006 o životním a exekučním minimu. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2006, částka 37. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-110>

Zákon č. 117 ze dne 26. 5. 1995 o státní sociální podpoře. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1995, částka 31. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

Zákon č. 40 ze dne 8. 1. 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2009, částka 11. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákon č. 99 ze dne 4. 12. 1963 občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1963, částka 56. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>

Zákon č. 89 ze dne 3. 2. 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2012, částka 33. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákon č. 108 ze dne 14. 3. 2006 o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2006, částka 37. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Zákon č. 133 ze dne 12. 4. 2000 o evidenci obyvatel. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2000, částka 39. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-133>

Zákon č. 21 ze dne 20. 12. 1991 o bankách. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1992, částka 5. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-21>

Zákon č. 216 ze dne 1. 11. 1994 o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1994, částka 67. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-216>

Zákon č. 145 ze dne 21. 4. 2010 o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2010, částka 52. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-145>

Zákon č. 182 ze dne 30. 3. 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2006, částka 62. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182>

Nařízení vlády č. 409 ze dne 7. 12. 2011 o zvýšení částek životního minima a existenčního minima. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2011, částka 144. [cit. 2016-2-15]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-409>

Nařízení vlády č. 595 ze dne 12. 12. 2006 o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2006, částka 188. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-595>

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177 ze dne 4. 6. 1996 o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1996, částka 50. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-177>

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330 ze dne 5. 9. 2001 o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradách hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2001, částka 126. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-330>

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 120 ze dne 26. 6. 2014, kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2014, částka 51. [cit. 2015-12-3]. Dostupný z:

Návrh zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně a doplnění dalších zákonů. In: *Sněmovní tisk 725* [online]. 2001. [cit. 2016-10-3]. Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=725&CT1=0>

Online zdroje

ANTOŠ, Ondřej. *Vývoj zadluženosti českých domácností* [online]. Praha: Měsíc.cz, říjen 2006. [cit. 2016-2-29] Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/zadluzovani-domacnosti-zvykejme-si/>

BÁČOVÁ, Petra. Počet exekucí v loňském roce vzrostl. In: *Exekutorská komora České republiky* [online] 1. 4. 2015 [cit. 2016-3-8] Dostupné z: <http://ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1959-pocet-exekuci-v-lonskem-roce-vzrostl-01-04-2015?w=>

ČIŽINSKÝ, Pavel. *Závěrečná analýza systémových chyb na poli exekucí* [online]. Iuridicum remedium, červenec 2012. [cit. 2016-2-29] Dostupné z: http://www.iure.org/sites/default/files/article/downloads/iure_zaverecna_analyza_systemovych_chyb_na_poli_exekuci_cervenec_2012.pdf

ČNB. Hlavní ukazatele. *Česká národní banka* [online]. ©2003-2016. [cit. 2016-3-1]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.hlavni_ukazatele?p_iframe=0&p_lang=CS

ČTK. Mnozí manželé zvažují rozvod jen kvůli exekucím. In: *Deník.cz* [online]. 19. 4. 2014. [cit. 2016-2-29] Dostupné z: <http://www.denik.cz/ekonomika/mnozi-manzele-zvazuji-rozvod-jen-kvuli-exekucim-20140419.html>

EKČR. Problematika trvalého pobytu v kontextu exekuce. *Exekutorská komora ČR*. [online]. © 2009 – 2012. [cit. 2015-12-26] Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/922-47-problematika-trvaleho-pobytu-v-kontextu-exekuce?w=>

EKČR. Základní rozdíly mezi soudním exekutorem a vymahačem. *Exekutorská komora České republiky*. [online] © 2009 – 2012 [cit. 2015-12-26]. Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/844-29-zakladni-rozdily-mezi-soudnim-exekutorem-a-vymahacem?w>

Formy pomoci předluženým občanům [online]. Centrum politických analýz, 2007. [cit. 2015-12-26]. Dostupné z: http://pomocobetemexekuci.websnadno.cz/docs/pomoc_s_dluhy_velka_prirucka.pdf

GÉBLOVÁ, Alena. Inspirovalo nás i zahraničí, kde je dluh normou. *Statistika & my* [online]. 2012, roč. 2, č. 6. [cit. 2015-12-26] ISSN: 1 804-7149. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20555411/1804120608_09.pdf/d995bda5-4702-4ba1-b931-cf431241d6cf?version=1.0

HOVORKOVÁ, Kateřina. Máte exekuci? Nechceme vás, říkají zaměstnavatelé. Jste moc drahý. In: *Idnes.cz* [online]. 7. 8. 2014. [cit. 2016-2-29] Dostupné z: http://finance.idnes.cz/zamestnavatele-nechteji-pracovniky-s-exekucemi-ftv-/podnikani.aspx?c=A140805_200249_podnikani_kho

HRUBÁ, Kateřina, STEJSKALOVÁ, Edita. *Právní rozbor k problematice zadlužování sociálně deprivovaných vrstev obyvatelstva*. [online] Praha: Odbor bezpečnostní politiky MV ČR, 2006. [cit. 2016-2-29] Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/socialni-vyloucenim-minority-zadluzovani-pdf.aspx

HRADEČTÍ, Vlastimila a Ilja. *Bezdomovectví – extrémní vyloučení*. [online]. Praha: Naděje, 1996. [cit. 2016-2-29] Dostupné z: http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf

LÍBALOVÁ, Alena. Rozhovor o statistice dotazů z oblasti zadlužování. Nymburk, 1. 3. 2016.

LOVRITŠ, Veronika. *Dluhy a předlužení* [online] IQ Roma servis 2008. [cit. 2015-12-2]. Dostupné z: http://archiv.iqrs.cz/storage/1232455589_sb_zprvaiqrsdluhyapedluen.pdf

LOVRITŠ, Veronika. Trestné činy dlužníků. In: *Poradna pro dlužníky*. [online] 31. 11. 2011. [cit. 2015-12-26] Dostupné z: <http://www.pomocsdluhy.cz/index.php/prevence-kriminality/87-trestne-ciny-dluzniku>

MÁLEK, Zdeněk, VOBOŘIL, Jan. Obrana proti exekucím aneb jaké jsou možnosti, když se u dveří objeví exekutor. In: *Iuridicum remedium* [online] Aktualizováno 18.9.2015. [cit. 2015-12-26] Dostupné z: <http://www.iure.org/14/89/obrana-proti-exekucim-aneb-jake-jsou-moznosti-kdyz-se-u-dveri-objevi-exekutor>

MASAŘÍKOVÁ, Hana. Kdo s koho? Neblomní exekutoři vs. agresivní dlužníci. In: *Deník.cz* [online] 25. 7. 2013 [cit. 2015-12-26] Dostupné z: <http://www.denik.cz/olomoucky-kraj/kdo-s-koho-neblomni-exekutori-vs-agresivni-dluznici-20140723-ufkq.html>

RYCHETSKÝ, Jan. Agresivní dlužníci tahají na exekutory zbraně. Politici: Žádnou ochranu. In: *Parlamentní listy.cz* [online] 1. 3. 2012 [cit. 2015-12-26] Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/poslanecka-snemovna/Agresivni-dluznici-tahaji-na-exekutory-zbrane-Politici-Zadnou-ochranku-224593>

SAHULA, David. Jsou soudní exekutoři opravdu tak špatní, jak se říká? Vydělávají málo nebo hodně? Je nutná dílčí regulace? In: *Centrální evidence exekucí* [online]. 22. 9. 2015 [cit. 2015-12-26] Dostupné z: <https://www.ceecr.cz/aktuality/40-jsou-soudni-exekutori-opravdu-tak-spatni-jak-se-rika-vydelavaji-malo-nebo-hodne-je-nutna-dalsi-dilci-regulace>

SAHULA, David. Dramaticky roste počet dlužníků s více exekucemi. Čtyři a více exekucí již má 380 000 lidí. In: *Exekutorská komora České republiky* [online]. 8. 10. 2015 [cit. 2015-12-26]. Dostupné z: <http://ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2094-dramaticky-roste-pocet-dluzniku-s-vice-exekucemi-ctyri-a-vice-exekuci-jiz-ma-380-tisic-lidi-8-10-2015?w=>

ŠOSO VÁ, Marta. Dluhy. In: *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2014, s. 93 – 99. [cit. 2015-12-26] ISBN 978-80-7421-094-5 Dostupné z: <http://www.bezdomovectvi.info/cs/sbornik-z-konference/>

ŠRÁMEK, Dušan. Novely exekučního řádu: Dlužník se dnes směje, zaznělo na konferenci. In: *Česká justice* [online]. 8. 12. 2015 [cit. 2015-12-26]. Dostupné z: <http://www.ceska->

justice.cz/2015/12/novely-exekucniho-radu-dluznik-se-dnes-smeje-zaznelo-na-konferenci/

Zadlužení a předlužení. *Ministerstvo financí Česká republika. Proč se finančně vzdělávat?* [online] Vydáno 30. 4. 2014, aktualiz. 9. 2. 2015. [cit. 2015-12-26] Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/zadluzeni-a-predluzeni>

ZEMAN, Milan. Může povinný odmítnout dědictví? In: *epravo.cz*[online]. 20. 2. 2014 [cit. 2015-12-26]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/muze-povinny-odmitnout-dedictvi-93505.html>

Zpráva o finanční stabilitě 2014/2015 [online]. Praha: Česká národní banka, 2015. [cit. 2015-10-20]. ISBN 978-80-87225-58-5. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2014-2015/fs_2014-2015.pdf

Přílohy

A Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Transformace dílčích výzkumných otázek do tazatelských otázek

Tabulka č. 2 Identifikace informantů

B Použitá terminologie

bonita: schopnost strany řádně plnit závazky (Velká ekonomická encyklopedie 1999)

dluh: povinnost dlužníka plnit věřiteli závazek (Slovník českého práva, I. díl, 1999)

dlužník: „strana závazkového právního vztahu, který má povinnost splnit druhé straně, tj. věřiteli, závazek.“ (Slovník českého práva, I. díl, s. 301)

exekuční tituly: „vykonatelná rozhodnutí soudů (civilních i trestních) týkající se majetkových nároků, jakož i vykonatelná rozhodnutí jiných orgánů postihující majetek, jejichž existence jsou podle zákona základním předpokladem nařízení a výkonu“ (Slovník českého práva, I. díl, s. 381)

oprávněný: označení osoby (věřitele) domáhajícího se svých práv ve vykonávacím řízení

pohledávka: právo věřitele požadovat plnění po dlužníkovi, a to na základě určitého závazkového vztahu. (Slovník českého práva, II. díl, 1999)

povinný: označení osoby, jemuž je v rámci vykonávacího řízení uložena povinnost splnit oprávněnému pohledávku

prodlení stav, kdy dlužník neplní svůj závazek včas nebo řádně (Slovník českého práva, II. díl, 1999)

příslušenství pohledávky: úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady na vymáhání

splatnost pohledávky: situace, kdy nastane termín, ke kterému má dlužník začít plnit povinnost vůči věřiteli. (Slovník českého práva, II. díl, 1999)

úvěr: právo úvěrovaného obdržet finanční prostředky a zároveň jeho povinnost tyto prostředky vrátit a zaplatit úroky (§ 2395 NOZ)

věřitel: „strana závazkového vztahu, která má právo na plnění závazku dlužníkem“ (Slovník českého práva, II. díl, 1999, s. 1577)

vykonatelnost: vlastnost rozhodnutí, díky které může být povinnost v něm uložená vykonána orgánem státní moci. (Slovník českého práva, II. díl, 1999)

zajištění: speciální právní instituty, které mají zvýšit jistotu věřitele, např. smluvní pokuta, ručení, zajišťovací převod práva, uznání závazku (Velká ekonomická encyklopedie 1999)

zástavní právo: způsob zajištění, který umožňuje věřiteli uspokojit svou pohledávku, pokud nebyla řádně uhrazena, ze zástavy (Velká ekonomická encyklopedie 1999)

závazek: právní vztah, na jehož základě má jeden účastník povinnost plnit a druhý účastník plnění požadovat (Slovník českého práva, II. díl, 1999)

C Přepis rozhovoru s informantkou č. 3

V: Je to vaše první zkušenost s exekucí?

I: *No předtím jsem neměla žádný.*

V: Kolik exekucí máte v současné době nařízeno?

I: *Pět*

V: Jakého druhu jsou Vaše závazky?

I: *Ta první, díky který se mi pak nabalily další, vlastně vznikla úplně mojí blbostí. Potřebovala jsem sehnat práci, práci jsem sehnala, ale pán měl podmínku, že se podepíše prázdná biankosměnka a když jsme pak skončili, tak za půl roku po mě chtěl 200 000, takže to byla moje blbost a tím jsem se dostala vlastně do toho koloběhu.*

V: Takže tím to začalo...

I: *Tím to začalo, protože pak už zase když jsem musela platit, byla jsem bez práce, dostávala jsem nějakých 4500 Kč z pracáku a protože jsem se bála, že přijdu o byt, tak jsem platila tu exekuci a už mi zase nezbyvalo na ty další složenký a tím to vlastně vzniklo, tenhle hnusnej koloběh.*

V: V jaké výši jsou v tuhle chvíli vaše závazky?

I: *Ta největší od toho prvního, tu už mám zaplacenou jak jistinu, tak náklady exekuce, takže už mi zbývá jenom tohlencto, a u těch zbývajících tří mám už taky jenom ty náklady. Jistiny už jsou zaplacený.*

V: A dohromady to je kolik?

I: *To ještě bude dobře asi 200 – 250 000. Protože oni vlastně když dlužíte 5000, tak těma úrokama vám to pak naskáče třeba na těch 50 000, a to je ten mazec.*

V: Co se dělo ohledně Vašeho dluhu předtím, než na vás byla nařízena exekuce?

I: *Nejdřív věřitel vyhrožoval, já jsem na to nereagovala, a pak vlastně mi přišlo rovnou rozhodnutí od soudu a od exekutora, to má pan doktor Luhan na Praze 1.*

V: Jak probíhalo to vyhrožování?

I: *Bylo to jak telefonicky, písemně to nebylo, pak už jsem ty telefony nezvedala, vlastně já jsem dělala ve firmě taxikáře, u taxikářů, a majitelova manželka, ta mi vysloveně když jsem odcházela, tak mi řekla, že mě připraví o byt. Vysloveně nátlak.*

V: Jaký byl ten počáteční moment, kvůli kterému došlo k nařízení exekuce?

I: Tam šlo o tu směnku. Já jsem vlastně zvedala telefony a posílala taxiky na patřičkou adresu, ale i my jsme museli mít podepsanou tu směnku; chápali jsme to u toho taxiku, že třeba kdyby to rozbil to auto, tím by se kryl, ale prostě tu práci jsem potřebovala, tak jsem to vzala i u takovýho podfukáře.

V: Takže potom když jste skončila, tak tam byl nějaký problém a on tu směnku uplatnil.

I: Jo. V dnešní době... bolí to, mám rádoby zkaženej život, ale i tak si na druhou stranu říkám zaplat' pánbůh, že tam napsal jenom dvěšťě, že tam nenapsal nějaký miliony, protože to už bych opravdu asi tady někde skočila pod vlak.

V: Jakým způsobem u vás ta exekuce probíhá?

I: V současný chvíli mi to strhává zaměstnavatel z výplaty rovnou, takže už na konto dostávám jen to, co zbyde, a další dvě ještě každý měsíc zaplatím složenkou, abych to prostě měla co nejdřív z krku. Plus tam je ta dražba (bytu).

V: Jsou pro vás informace, které o exekuci máte, srozumitelné?

I: Takhle... já jsem, teďko dělám na český správě a předtím jsem dělala 5 let u pana exekutora Hauerlanda, takže ta deformace z povolání tam zůstala, takže některejm jo.

V: Jaké máte zkušenosti se zaměstnanci exekutora?

I: No, tak ke mně se zatím... říkám, tím, že jsem neměla problém a začala jsem platit hned, jak se to objevilo, tak jsem tam volala a domlouvala jsem si ty splátky, takže zatím na ty prvních čtyřech v pohodě. Slušný a všechno, a říkám, opravdu s nima nemám žádný problém, a pak jsem myslím, že loni v létě psala na ten exekutorským úřad, kterej platím těma složenkami, kolik mi tam ještě zbejvá doplatit, a takhle, a paní exekutora nebo ten jejich zaměstnanec sluš' ně mi zavolali „v klidu, paní..., všechno v pořádku, platte jak máte, nebojte se“, takže jako do týhle doby dobrý.

V: Jaký vliv má exekuce na vaši současnou majetkovou situaci?

I: Musíte víc počítat. Na dovolený už jsem nebyla 4 – 5 let. Tak holt mám starý auto, nejezdím novým, nejezdím na dovolený, do zahraničí. Takhle, když jsou ty vánoce, tak je to větší nápor na nervy, a přes ten rok, když nejste zvyklá jíst každým den tři bifteky, tak se to v pohodě dá zvládnout. Nebo v pohodě – dá se to zvládnout.

V: Zvládáte hradit svoje další závazky, které nejsou vymáhány exekučně?

I: Takhle – já už mám akorát spoření s Liškou, to každý měsíc platím, a vlastně nájem a elektriku, to taky platím, jinýho další nemám, já už jsem si i pořídila telefon že mám jenom prostě když mám peníze, tak si ho nabiju, když nemám, tak ne, protože se i bojím se zas někomu dalšímu upsat, aby sem se zas nedostala do toho.

V: Ovlivňuje exekuce vaše bydlení?

I: Ne, akorát je tam ta dražba.

V: Setkala jste se v souvislosti s exekucí s problémy se zaměstnáním?

I: Ne.

V: Co jste prožívala, když jste zjistila, že máte nařízenou exekuci?

I: Když jsem mezi lidma, tak si to nepřipouštím, když jsem doma, tak to na mě občas padne, je to nápor na nervy. Je to něco hroznýho.

V: Jak to prožíváte teď?

I: Takhle, když už tu práci mám a vim, že to budu moc zaplatit, tak takhle, bolí to, ale dá se to, Ale když pak třeba člověk přijde o tu práci, tak to bylo období, kdy jsem stála, já bydlím v paneláku, tak dole u schránek a klepala jsem se a brečela jsem, protože jsem se bála tu schránku otevřít, co tam na mě vypadne, co tam bude. Ale jako když tu práci mám, a říkám, tyhle první čtyři úplně v pohodě, tak žiju. Někdo platí hypotéku, někdo platí leasing na auto, já platím exekuce. Takhle poslední ohledně toho bytu už je krušnější, ale jinak v pohodě.

V: Jak reagovalo vaše okolí na to, že máte exekuci?

I: Já jsem to až takhle neventilovala, prostě jsem... jo, jako rodina to ví, to neříkám, ale okolí – ne že bysem se za to styděla, když se mě zeptaj, tak jim řeknu „ano, mám“, ale neříkám to dál.

V: Změnily se nějak vaše vztahy s Vašimi blízkými, rodinou?

I: Já si myslím, že ne.

V: Pociťujete v souvislosti s exekucí nějaké zdravotní potíže?

I: No, s těma prvníma ne, protože ty jsou v klidu, ale teď od toho pana doktora Olmy, tak z toho mám strach, to jo, ale prostě si říkám, tak to vymyslím jinak. Jako jo, je to nápor na nervy, nebudu říkat, že ne.

V: Jaký vliv má exekuce na kvalitu vašeho života?

I: Nemůžete si vlastně, nemůžete jakoby žít jako ty ostatní. Musím přemejšlet nad blbostmi, jestli 5 rohlíků nebo půlku chleba, a jestli v akci tohlencto nebo támhlencto, ale to není o kvalitě života, prostě mám kde bydlet, nemám v obyváku koženou sedačku, to nemám, ale jako žiju i tak kvalitní život, akorát je to nápor na nervy a nemůžu třeba v létě ject na tu dovolenou na ty Kapverdy, to nejedu.

V: Změnily se nějak vaše koníčky, zvyky?

I: No, začla jsem víc šetřit, to ano, a koníčky, to ani ne. Ale člověk začne jinak uvažovat. Máte to jinak.

V: Prohloubily se během exekuce vaše zlozvyky?

I: To ne, protože na ty cigára nemám. Jako zapálím si, od sousedky, to jo, ale abych kouřila Marlboro, my kouříme ty levnější. Když nervy jsou, tak samozřejmě těch cigaret vykouříte víc. Ale je to taková ta pomyslná berlička, aby se to dalo zvládnout.

V: Co jste podnikla k řešení exekuce?

I: Dohodla jsem si ten splátkový kalendář, abyse měla tu jistotu, že když to budu splácet, tak už na mě nikdo nemůžou, nevtrhnou mi do bytu, takže jsem si dohodla ten splátkovej kalendář, kterej pravidelně platím, a vlastně strhávají mi ho i z výplaty, a tím se mi hodně ulevilo, že jsem vkladu tím, že na mě nemůže, že to platím.

V: Jakou máte představu o dalším průběhu exekuce?

I: Já bych to všechno chtěla strašně moc rychle zaplatit, abych už to měla z krku a aby mi přišlo, že exekuce už se zastavuje a že je zaplacená, a pak už se bude úplně nádherně dejchat.